

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Petra Neubauerová

**Syndrom předávání zodpovědnosti (efekt přihlížejícího)
a povědomí o něm mezi mládeží na prahu dospělosti**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Čech, Ph.D.

Olomouc

2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Syndrom předávání zodpovědnosti (efekt přihlížejícího) a povědomí o něm u mládeže na prahu dospělosti vypracovala samostatně pod dohledem vedoucího bakalářské práce a že jsem použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 20. 5. 2020

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Tomáši Čechovi, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce a poskytování cenných rad a připomínek. Také bych chtěla velmi poděkovat všem lidem, kteří se uvolili stát se mými herci. Dále děkuji mé rodině, která mě po celou dobu tvorby bakalářské práce podporovala.

Obsah

Úvod.....	9
1 Teoretická část	11
1.1 Základní pojmy potřebné k pochopení problematiky efektu přihlížejícího	11
1.1.1 Sociální psychologie	12
1.1.2 Socializace.....	15
1.1.3 Psychologie davu	17
1.1.4 Empatie	19
1.1.5 Altruismus	21
1.1.6 Předsudky.....	22
1.1.7 Prosociální chování.....	24
1.2 Efekt přihlížejícího	33
1.2.1 Historický vývoj zkoumání jevu	33
1.2.2 Hlavní představitelé zkoumání efektu přihlížejícího John Darley, Bibb Latané a jejich výzkum.....	35
1.2.3 Nejznámější experimenty a pokusy s myšlenkou efektu přihlížejícího.....	37
1.2.4 Faktory ovlivňující efekt přihlížejícího	39
1.2.5 Odpůrci.....	41
1.2.6 Vlastní zkušenost a příběh z odborné literatury	41
1.2.7 Shrnutí.....	44
2 Praktická část	45
2.1 Cíle výzkumného zkoumání	45
2.2 Výzkumná otázka a dílčí výzkumné otázky	45
2.2.1 Popis zkoumaného souboru a jeho výběr.....	47
2.3 Metoda sběru dat.....	48
2.3.1 Příprava dotazníku	49

2.3.2 Příprava filmu.....	50
2.4 Způsob analýzy dat	52
2.4.1 Popis získaných výsledků za pomoci grafů	52
2.5 Odpovědi na výzkumné otázky.....	74
2.6 Návrh na další výzkumy	75
Závěr	77
3 Soupis použité literatury a pramenů	79
3.1 Knižní zdroje.....	79
3.2 Internetové zdroje	81
3.3 Zdroje obrázků	82
4 Seznamy.....	83
4.1 Seznam obrázků	83
4.2 Seznam grafů	83
5 Přílohy	85

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou efektu přihlížejícího. Tento fenomén je velice zajímavý a objevuje se denně všude na ulicích každého města. Tento jev byl po dobu dvanácti let velmi podrobně zkoumán. Jelikož jej vědci potvrdili a tento jev zařadili do škatulky „uzavřených případů“, přestalo se o fenoménu mluvit.

To, že se o něm přestalo mluvit, je ale veliká chyba. Dnešní generace totiž tento jev už tolik neznají a veřejnost ani vzdělávací instituce o něm nijak nemluví. Efekt přihlížejícího je problematika zabývající se faktem, že jsme ovlivňováni množstvím přihlížejících lidí. Zkráceně řečeno, pokud se na místě krizové situace vyskytuje vyšší počet osob, je velmi nepravděpodobné, že někdo pomůže. Tento jev se vyznačuje nepřímou úměrností. Čím větší počet je přihlížejících osob, tím menší je pravděpodobnost poskytnutí pomoci a naopak.

Toto téma jsem si zvolila, protože mě odjakživa fascinovala lhostejnost lidí kolem mě. Nikdy jsem si nemyslela, že by ti lidé byli zlí, či zákešní, zajímalo mě ale, proč tak jednají. Na střední škole nás učitel pedagogiky seznámil s jevem efektu přihlížejícího a mě toto téma velmi zaujalo. Od té doby jsem ale nikde nepostřehla zmínky o tomto tématu. Na vysoké škole jsem pak vypracovala teze k bakalářské práci na toto téma a bylo mi umožněno ji zpravovat.

Cílem této bakalářské práce je zmapovat povědomí o efektu přihlížejícího u mládeže na prahu dospělosti. Dále se v práci zaměřuji na otázky, jak jsou dospívající jedinci schopni reagovat v krizových situacích, ač jen na teoretické úrovni.

Dále se zabývám otázkami, zda mládež na prahu dospělosti považuje za důležité, aby se o tomto tématu mluvilo a abychom na tuto problematiku byli vzděláváni ve školských institucích.

Také mě zajímá, jestli mají jedinci na prahu dospělosti základní znalosti a dovednosti, které by jim mohly pomoci v krizových situacích. Na závěr se pak zaměřuji na zkušenosti respondentů, a zda tyto zkušenosti zanechali pozitivní, či negativní stopu.

V bakalářské práci jsem použila metodu dotazníku. Původně jsem ale chtěla použít metodu pedagogického experimentu, diskuse a pozorování. Proč jsem od těchto metod musela ustoupit, uvádím níže.

Velikou překážkou, která se při tvorbě bakalářské práce a celkově u výzkumu naskytl, byla situace v České republice, kdy vláda musela vyhlásit nouzový stav a nařídít několik nezbytných opatření. Tato opatření mi zabránila v použití určitých metod a celkově změnila původní myšlenku praktické části.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou velkých sekcí, které se dělí na další podkapitoly. První teoretická část obsahuje důležité pojmy, které pomáhají pochopit efekt přihlížejícího. Dále se zaměřuje na efekt přihlížejícího přímo a z několika hledisek.

Praktická část je dělena na popisnou část přípravy všech materiálů a následně pak zhodnocení všech výsledků. Analýza dat je přehledně popsána pomocí grafů. Na konci je závěr, kterým shrnuji celou bakalářskou práci a celé šetření. Dále zde shrnuji i své pocity ze získaných výsledků a dojmů, které výsledky přinesly.

1 Teoretická část

1.1 Základní pojmy potřebné k pochopení problematiky efektu přihlížejícího

Jedna z prvních a nejdůležitějších věcí mé bakalářské práce je pochopení základních pojmů, které jsou úzce spojeny s efektem přihlížejícího, dále známého jako bystander effect, genovese effect, apatický svědek či předávání zodpovědnosti.

Mezi tyto pojmy neodmyslitelně patří sociální psychologie. Je to totiž věda, která studuje vlivy sociálních jevů, faktorů a podnětů na jedince, také na jejich chování a především pak prožívání v sociálních situacích, které nás všude ovlivňují. Do těchto situací tedy spadají i momenty, kdy se objevuje efekt přihlížejícího. (Hadj-Moussové, 2003, s. 5-9).

Dalším zmíněným pojmem je psychologie davu. Tato problematika je také úzce spojena s efektem přihlížejícího, jelikož tento jev je podmíněn velikostí davu. O tento jev se opírá celá myšlenka a všechny důkazy vyplývající ze situací, kdy efekt přihlížejícího pozorujeme. (Le Bon, 2016, s. 13-34).

Dále zmíním empatii a altruismus. Je známo, že člověk s hlubší empatií má větší sklon k pomoci, než ten, který má empatii na nižší úrovni. Důležité je také vědět, že empatie není to samé, co altruismus. Tyto jevy se navzájem sice doplňují, ale nepodporují efekt přihlížejícího ve stejné míře. Dle mého názoru je v tomto směru mnohem více podstatný altruismus. (Sýkora, 2011, s. 44-63).

Dále se přesuneme k pojmu předsudků. Předsudky jsou totiž získané, ne vrozené, proto je důležité o nich mluvit a snažit se jich tak zvaně zbavit. Předsudky nás totiž velmi ovlivňují. Ovlivňují naše vnímání, sympatie, pocity. (Novák, 2002, s. 7-11).

Na závěr budu psát o prosociálním chování. Vedení společností, rodinou či státními institucemi k tomuto chování, má za důsledek soužití lidí pohromadě a možnost spolupracovat jako jedna celková jednotka. (Zášková a Mlčák, 2009, s. 49-54).

1.1.1 Sociální psychologie

Sociální psychologie je dle mého názoru jednou z nejdůležitějších kapitol pro pochopení efektu přihlížejícího. Sociální psychologie má několik definic od několika autorů. Pro moji bakalářskou práci se však nejvíce hodí definice od Zuzany Hadj-Mousovové.

Její teorie mluví o sociální psychologii jako o disciplíně, která zkoumá, *“jak se člověk utváří v sociálních a kulturních situacích a jak v nich působí. Člověk je tedy zároveň subjektem i objektem sociálních situací.”* (Hadj-Mousovové, 2003, s. 5).

Její teorie mluví o tom, že jedinec je ovlivňován společností, ale také že jedinec ovlivňuje společnost. Vzájemně na sebe tedy reagují. Dále se zabývá studiem povahy člověka ve společnosti a příčin lidského sociálního chování. Člověk reaguje na společnost podle toho, jak je vychováván, v jakém prostředí a s jakou společností se střetl. To tedy znamená, jaké má vnitřní dispozice a jakým vnějším podmínkám byl v průběhu svého života vystaven.

Sociální psychologie se zaměřuje na chování jedince v několika úrovních. První úroveň se zaměřuje na chování jedince v přítomnosti ostatních, dále pak vztahy mezi skupinou a jedincem a poté vztahy mezi skupinami samotnými. Pro naše téma se nejlépe hodí druhá úroveň.

Do této úrovně patří právě reakce skupiny na jedince a obráceně. To znamená, jaké jsou sociální skupiny, příslušnost k jedné a více skupinám, potřeba patřit ke skupině, konformita, socializace, atd.

Sociální psychologie nám tedy dává možnost pochopit, proč se jedinec chová ve skupině tak, jak se chová. (Hadj-Mousovové, 2003, s 5-9).

Díky zkoumání v sociální psychologii jsme zjistili, že se člověk chová podle určitého scénáře a daných rolí, který všichni podvědomě známe, je to vidět například v kavárně. My jsme v roli zákazníka, jiný v roli barmana a jiní v roli hostů. Každý podvědomě ví, co má dělat a ví, co přibližně může očekávat od jiných účastníků skupiny. Takto potom společnost funguje. (Hayesová, 2011, s. 9-18).

Velmi se zaměřujeme na to, abychom se chovali, tak jak od nás očekávají ostatní, protože nechceme vyčnívat, v horším případě být vyčleněni ze společnosti.

Dalším případem, kdy interagujeme se společností je sociální schéma. Tato sociální schémata se uchovávají v našem chování a díky tomu víme, jak se chovat v určité společnosti, v určitém davu. Tato sociální schémata uplatňujeme v určitých situacích a díky tomu se usměrňuje jednání všech jedinců davu. Dav má však tendenci převzít jiné vlastnosti než jedinec.

Těmto typům chování se učíme od narození až po smrt. Díky tomu můžeme přežívat ve společnosti, v které se nacházíme. Podle mého názoru toto chování vnímáme jako přikázané a očekávané, proto tak jednáme bez odporu. (Hayesová, 2011, s. 9-18).

Ve většině případů se tedy podřizujeme davu nebo nějaké autoritě. To, co nám řekne autorita, či to, co dělá dav, většinou uděláme taky a to z toho důvodu, že se vytrácí pocit odpovědnosti. A to jak v davu, tak při poslušnosti autoritě. Toto chování ve svém experimentu potvrdil Stanley Milgram.

Stanley Milgram se zajímal, proč lidé páchají i ty nejhorší věci, pokud jim je někdo nařídí, či je páchá sám dav (jako autoritu můžeme považovat i dav samotný). Jeho experiment se zaměřoval na jedince, kteří pak měli vypomáhat ve výzkumu, který se zabýval otázkou, zda si studenti budou látku pamatovat lépe, pokud budou za chybu trestáni elektrickým proudem.

Na začátku experimentu byli vybráni dva jedinci, kteří si vylosovali roli učitele či žáka. Již toto však bylo předem naplánované. Učitel byl vždy člověk, který byl skutečným respondentem ve výzkumu. Žák byl pouze herec, který měl své pokyny.

Po určení rolí, následovalo připoutání studenta k židli, která údajně probíjela elektrickým proudem a to před zrakem učitele. Poté bylo žákovi vysvětleno, že pokud na otázku odpoví špatně, nebo vůbec dostane ránu elektrickým proudem od učitele. Síla elektrického proudu se bude s každou špatnou odpovědí zvyšovat. (Slater, 2019, s. 37-70).

Poté byl učitel odveden do jiné místnosti, kde byl připraven přístroj, na kterém byly páčky od 15 voltů do 450 voltů. Učitelovi byl nasazen stejný náramek jako studentovi a byl do něj puštěn malý proud, aby ukázali, co student ucítí. Poté se učitelovi vysvětlí, že bude číst otázky a výběr odpovědí. Na to student odpoví. Pokud dobře, čte dál, pokud špatně, stiskne tlačítko a dá studentovi šok a následuje další otázka. Mlčení se také považuje za špatnou odpověď.

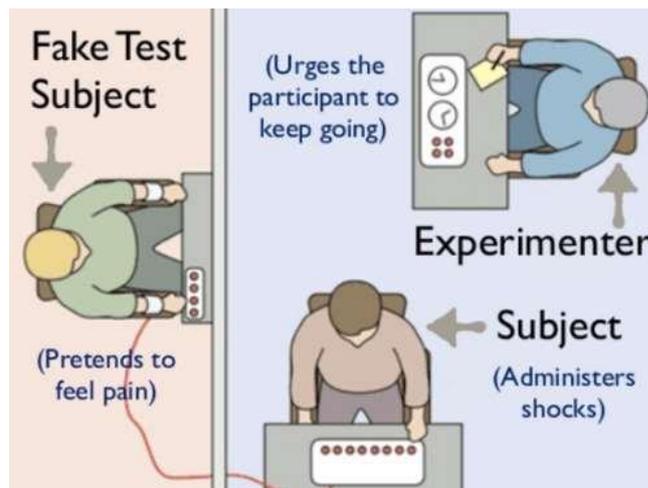
Když je vše vysvětleno a vše připraveno, začne se. Mezitím se však student vysvobodil z pout a již jen odpovídá na otázky. Ze začátku správně, poté více a více často špatně. Učitel má za úkol pouze číst dál otázky a za špatné odpovědi trestat. Při každé ráně však žáka, tedy herce slyší křičet a postupně i prosit o to, aby s tím přestali.

Učitelé, tedy skuteční respondenti, začínají cítit rozpaky. Když odmítají pokračovat, je jim řečeno pouze: “Pokračujte ve čtení otázek.”, nebo “Pokračujte v experimentu.”. Tyto věty jsou jim říkány bez jakýchkoliv emocí a bez nátlaku a respondenti se mohli zvednout a klidně odejít. Jenže...

Tento experiment ukázal, že osoba poslouchající důvěryhodnou autoritu, či podléhající davu, bude až v 62-65% poslouchat její příkazy tak dlouho, že je schopna spáchat zranění či smrt jiné osobě.

Když se výzkumníci ptali lidí, proč pokračovali až do konce, většinou reagovali, že jim to bylo přikázáno od toho a toho. Když se měli popsat, jak se vnímají, skoro všichni se popsali jako milé, mírumilovné lidi, kteří mají rádi květiny, zeleninu, děti a roztomilá zvířata. (Slater, 2019, s. 37-70).

Mnoho lidí na tento experiment (jako na mnoho dalších) reaguje, že oni ne, oni by tací nebyli. *“Avšak síla Milgramova experimentu spočívá v tom, že vyšlo najevo, jak hluboká propast leží mezi tím, co si o sobě myslíme a jací ve skutečnosti jsme.”* (Slater, 2019, s. 45).

Obrázek 1 – Milgramův experiment

(Milgrams experiment. In: Moderntherapy [online]. Eatontown: Moderntherapy, 2018 [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://moderntherapy.online/blog-2/milgrams-experiments-explained>)

Obrázek 2 – Stanley Milgram

(Stanley Milgram. In: Harvard University [online]. Cambridge [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://psychology.fas.harvard.edu/people/stanley-milgram>)

1.1.2 Socializace

Socializace je dle definice Nakonečného celoživotní proces, při kterém se člověk učí žít s ostatními lidmi ve skupině, společnosti, kultuře. Socializaci můžeme pojmut jako proces, kdy se z člověka, jako z biologického tvora, stává člověk v pravém slova smyslu a to sociální bytost. *“Člověk si v průběhu socializace snaží osvojit vědění, znalosti, normy a hodnoty kulturního prostředí, do kterého se narodil a v němž žije.”* (Hodný, 2020., s. 20)

Být socializován je zjednodušeně být normální podle norem společnosti, ve které se právě nacházíme. Socializace má dvě uznávaná stádia, přičemž první se

může lišit podle toho, v jaké části světa žijete. V našich evropských zemích je známo, že člověk nabývá dospělosti v 18 letech, ale sociologové jsou přesvědčeni, že tato hranice je posunuta.

Člověk prochází socializací od svého narození po dobu své dospělosti - tak zvaná primární socializace. Jak už jsem zmínila, legislativně je to 18 let, ale dle sociologů se tato hranice pohybuje ve výši 24 let (někdy se uvádí 30 let).

Sociologové berou jedince jako dospělého teprve tehdy, když projde třemi zlomovými okamžiky svého života. Do těchto okamžiků patří vstup do zaměstnání, manželství a založení rodiny. Teprve tehdy sociologové považují jedince za zcela dospělého a začíná žít dospělým životem. V západní kultuře toto období bývá označováno jako mládí a jeho ukončení probíhá iniciačním rituálem. K takovýmto rituálům může patřit kulturní tetování, lov divé zvěře, obřízka, přežití v divočině, a jiné. (Hodný, 2020., s. 20-27).

Sekundární socializace přichází poté, co dospějeme. To je etapa, kdy jsme schopni přijímat nové role, zvládat nové výzvy a ustát nové překážky.

Dříve vaši socializaci a celkově chování, rozhodování a vaše postoje určovala komunita, ke které jste patřili. Jelikož se zde nikdo nemohl schovat za anonymitu, všichni se komunitě podřizovali a nepodřízení bylo tvrdě netolerováno.

V dnešní moderní době patří mezi základní socializační činitele především rodina, školní instituce a vrstevnické skupiny. Dále nás také velmi ovlivňují média. Takováto různorodost má za příčinu to, že se mohou vzájemně doplňovat, ale také vzájemně vylučovat. Proto záleží na jednotlivci, jaký z těchto činitelů bude tolerovat.

Efekt přihlížejícího je socializací ovlivněn z důvodu sociálního učení. Pokud u našich vzorů (rodičů, přátel, médií) pochytíme, že je běžné pomáhat lidem na ulici, efekt přihlížejícího nebude tak veliký, jako když dítě vidí, že matka kolem ležící osoby projde bez povšimnutí, matce s kočárkem nepomůže, protože to nepovažuje za důležité, atd.

Mezi sociální učení patří přímé posilování, napodobování, identifikace, kanalizace, sugesce a citová nákaza. Já zdůrazním pouze tři, protože si myslím, že tyto tři věci nás ovlivňují nejvíce.

První je napodobování. Děti své idoly napodobují, dá se říct už od narození. Matka zdraví v obchodě a dítě ji napodobuje, otec pracuje na autě a dítě chce taky, skupina vrstevníků pokřikuje nepěkné věci na svého spolužáka a dítě to dělá také.

Druhá je identifikace, neboli ztotožnění. Ztotožňujeme se s chováním či názory lidí, kteří mohou a nemusí být skuteční, ale vždy k nim nějakým způsobem vzhlížíme. Náš nejlepší kamarád se rozhodne, že bude nosit čepici a kalhoty stažené do půlky hýždí a my se s jeho stylem ztotožníme a přijmeme ho za svůj.

Třetí a poslední, dle mého názoru, důležitá složka je citová nákaza. Citové reakce se velmi často a velmi snadno v kolektivu přenáší. Jedno dítě začne plakat a zbylé začnou také. Ve frontě v obchodě začne jeden protestovat proti prodavačce, u které se tvoří fronta a ona odmítá otevřít další pokladnu. Začne křičet jeden, poté pět a nakonec se přidávám i já, protože najednou cítím stejnou nenávist vůči prodavačce jako dav.

Všechny tyto jevy velmi ovlivňují to, jak se v krizových situacích zachováme a to jak budeme dál postupovat. Jako jednotlivce se zachováme dle našich nejlepších úsudků, v davu se však chováme tak, jak se od nás očekává, nebo tak jak dav chce. (Hodný, 2020., s. 20-27).

1.1.3 Psychologie davu

Efekt přihlížejícího se opírá o psychologii davu. Touto problematikou se asi nejvýznamněji zabýval Gustave Le Bon, na kterého navazoval Sigmund Freud. Gustave Le Bon je známý jako sociální psycholog, fascinován touto problematikou.

Gustave Le Bon mluví o davu jako o celku. Při jeho studiích se zaměřuje na to, jak se jedinec změní v davu a jeho vlastní myšlení, ovládnutí a cítění se vytrácí. Dav pak získává vlastní vlastnosti a schopnosti, které mohou být jedinci úplně cizí (Le Bon, 2016, s. 13-34).

Abychom lépe pochopili, co je to dav, uvedu zde definici, kterou Gustave Le Bon dav popisuje. *”Dav je shromáždění jakýchkoli jedinců bez ohledu na jejich národnost, povolání nebo pohlaví a bez ohledu na náhodu, která je svedla dohromady.”* (Le Bon, 2016, s. 18). Tato myšlenka pak pokračuje v popisu “duše davu”. Duše davu je zcela jiná než duše jednotlivce. Jednotlivec se davu podřizuje a díky anonymitě v davu se jedinec zbavuje zábran a svým pudům nechává volnější

průchod. Z tohoto hlediska jsou davy agresivnější, ovladatelnější a iracionálnější než je jedinec. (Le Bon, 2016, s. 13-34).

Na tuto myšlenku navazuje Sigmund Freud, který sám říká, že jeho práce již dříve byla zmíněna v díle Gustava Le Bona. Mluví o tom jako o nepřátelském a negativním popisu této teorie, která je dle něj zcela pravdivá. *“Dav je veskrze vznětlivý, impulzivní, vášnivý, vrtkavý, nedůsledný, nerozhodný a přitom ve svých činech schopný krajností, přístupný jen nejhrubším vášním a jednodušším citům, mimořádně sugestibilní, lehkomyšlný ve svých úvahách, ukvapený ve svých soudech, vnímavý jen pro nejsprostší a nejneúplnější úsudky a argumenty, snadno ovladatelný a zviklaný, bez sebevědomí, sebeúcty a pocitu zodpovědnosti, ale ochotný nechat se svým vědomím síly strhnout ke všem zločinům, jaké můžeme očekávat jen od nějaké absolutní a nezodpovědné moci”* (Freud, 1990, s. 224).

Z těchto teorií vyplývá, že člověk se v davu mění a odhazuje své postoje, přesvědčení i myšlenky. Na této teorii je v podstatě efekt přihlížejícího postaven. K této změně jednotlivce dochází také proto, že chceme být přijímáni společností. Člověk je tvor, který je od přírody uzpůsoben k životu ve skupinách a jeho odmítnutí skupinou je pro něj fatální.

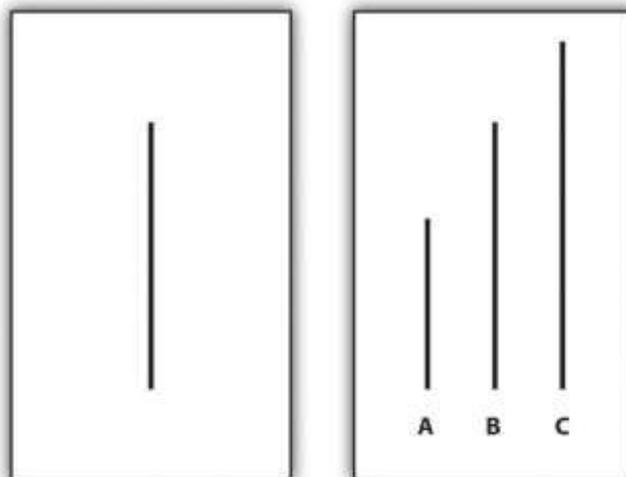
Jedním, dle mého názoru, z nejlepších experimentů, který jev podřízení se davu a změny v chování jednotlivce, je Aschův experiment konformity. V tomto experimentu je na fiktivní test zraku pozván jeden subjekt. Ten však neví, že ostatní v místnosti, jsou herci, kteří mají za úkol z 18 kol 12x špatně odpovědět. Zúčastněným jsou ukazovány obrázky, na kterých jsou 4 čáry. Jedna je označena X. Tuto čáru mají porovnat se zbylými třemi, které jsou označeny A, B, C a vybrat jednu, která se s čarou X shoduje.

Ze začátku všichni odpovídají dobře. V průběhu však herci začnou záměrně odpovídat jednohlasně špatně, bez toho aniž by na sebe nějak reagovali. Pouze testovaný subjekt začne být viditelně nervózní, protože uvnitř sebe svádí boj. Člověk chce správně odpovědět, ale také chce, aby jej skupina nevyřadila.

Výsledky tohoto testu ukázaly, že subjekty, které nebyly vystaveny špatným odpovědím, odpovědělo v 95% správně. Ve skupině subjektů, kteří byli vystaveni tlaku skupiny ve špatných odpovědích, jich pouze 25% odpovědělo vždy správně, 48% se alespoň jednou podvolilo davu a 28% udělalo chybu v 8 a více odpovědích. Z

celkového součtu tak vyplývá, že se davu podvolilo téměř 75% subjektů, kteří odpověděli alespoň jednou záměrně špatně, ačkoli věděli správnou odpověď. (KULHÁNEK, František, 2018, online).

Efekt přihlížejíciho je tedy z velké části ovlivněn tím, že reagujeme stejně jako ostatní kolem nás, protože nechceme být odmítnuti společností.

Obrázek 3 – Aschův experiment

(Psychologie marketingu shody. In: Tech Centric Marketing [online]. Tech Centric Marketing, 2011 [cit. 2020-05-19]. Dostupné z: <https://techcentricmarketing.wordpress.com/2011/10/20/making-an-asch-of-one%E2%80%99s-self-%E2%80%93-the-psychology-of-conformity-marketing/>)

1.1.4 Empatie

Empatie je jeden z nejpodivnějších a jedním z nejvíce fascinujících jevů, kterých je člověk schopen. *“Je základem uspokojivých interpersonálních vztahů, včetně těch nejdůvěrnějších, k nimž patří přátelství, partnerství či rodičovství.”* (Mlčák, 2010, s. 72).

Empatie je nástroj, který v člověku probouzí kompetenci rozumět druhým lidem, ochotu jim pomoci. Dále pak také zastává funkci tlumení agrese, čímž napomáhá chránit druhé lidi a také člověka samotného. Naše temné touhy po tom ovládat druhé a týrat je, či vykořisťovat, pak nejsou tak silné a díky empatii jsou potlačovány.

Je jedním z nejdůležitějších aspektů, který utváří psychologické fenomény. To znamená, že je velmi důležitým základem pro efekt přihlížejíciho. Díky tomu, že je člověk schopen empatie je schopen vcítit se do druhého a zkusit mu porozumět. V

empatii je však rozdíl mezi tím, jestli emoci, kterou člověk, který se vcítuje, už zažil, nebo ne. Pokud ji zažil, jeho vcítění je potom o něco jednodušší a může tak lépe pochopit toho druhého, Ovšem vcítit se do pocitu, který neznáme je velmi náročné. (Mlčák, 2010, s. 72 - 114).

Každý člověk je obdařen jinou mírou schopnosti empatie. Někteří z nás mají empatické schopnosti opravdu vysoké, zatímco jiným to dělá velký problém. Míra schopnosti empatie potom ovlivňuje to, jak se člověk v krizové situaci zachová. Jeho výška empatie také může ovlivnit to, jestli se nechá strhnout davem, který je k dané situaci slepý, nebo zasáhne.

Schopnost empatie je vrozeným jevem, ale dá se i do jisté míry naučit. Aby byl člověk skutečně empatický, musí dát stranou všechny svoje postoje, myšlenky, či předsudky. Cílem empatie je pocít soucitu s druhou osobou. Toto se může také označit jako sympatie.

Sympatie je pojem, z kterého empatie v podstatě vznikla. Pokud ale budeme sympatii chápat jako jiný pojem (libost v druhé osobě), můžeme říct, že je to další faktor, který efekt přihlížejícího ovlivňuje.

Míra sympatií se také může podepsat na tom, jak reagujeme v dané situaci a zda pomůžeme potřebnému. Člověku, který se nám nelíbí (nesympatizujeme s ním), tedy se do něj ani nejsme schopni vcítit, tomu máme mnohem menší tendenci pomoci, než u člověka, ke kterému určitou sympatii cítíme.

Ti s těmi nejčistšími a nejupřímnějšími úmysly a nejvyšší schopností empatie jsou základem pro altruismus. (Mlčák, 2010, s. 12-17).

1.1.5 Altruismus

Altruistické chování je tou nejčistší verzí nás samých. Altruismem můžeme označit chování, které přináší prospěch druhým, ale dané osobě nikoliv. Můžeme tedy říct, že pomáhá nezištně, bez toho, aby něco očekávala na oplátku. (Sýkora, 2011, s. 44-63).

Při tomto jednání zcela zavrhneme své ego a probíhá boj mezi superegem a egem, v kterém superego vítězí. Dle Martina Hoffmana altruistické chování vzniká díky stresu ze soucitu. Pokud vidíme, že se jiné osobě něco stalo, nebo je ve stresu, jsme ve stresu kvůli empatii. To vede k tomu, že cítíme neštěstí ne kvůli sobě samým, ale kvůli druhé osobě. To nás vede k reakci druhému pomoci a nikoli pouze sobě. Následuje uspokojení toho druhého, uspokojení sebe sama je pouze druhotným cílem.

Hoffmanova teorie také mluví o tom, že se zvyšuje potřeba pomoci, pokud zde nezasahuje sociální skupina, což potvrzuje efekt přihlížejícího. Také tvrdí, že pokud se stres potřebného zvýší a s tím se zvýší i jeho naléhavost, je to pro nás motivace k tomu mu nezištně pomoci. (Zášková a Mlčák, 2009, s. 19-45).

Sigmund Freud sám tvrdí, že člověk je krajně sobecký tvor, který nemá v povaze pomáhat, ale pokud je dítě správně vychovááno a má dobré vzory, z egocentrického jedince, se stává dospělý člověk, který miluje vše kolem sebe a dává. Altruismu tedy není schopno nedospělé dítě, u kterého má stále větší moc ego nad superegem. (Kotásková, 1987, s. 50-60).

Melvin J. Lerner a Rosemary R. Lichtmanová v roce 1968 uskutečnili experiment o altruistickém chování. Jejich experiment spočíval v tom, že byla dvojice respondentů, z níž se jeden musel podrobit elektrickým šokům.

Jejich experiment ukázal, že pokud je člověk alespoň trochu seznámen s pocity toho druhého, míra altruismu se zvyšuje. Ve chvíli, kdy respondent nevěděl nic o druhém z dvojice, pouze 9% jich svolilo podstoupit elektrické šoky. Zbýlých 91% si přálo, aby se experimentu účastnil jeho partner, a on sám bude v posuzovací skupině. Pokud však respondentovi řekli, že jeho partner si přeje, aby to byl on, protože má nesmírný strach, 72% respondentů s tím souhlasilo. Pokud respondentovi bylo řečeno, že jejich partner dostal na výběr první a řekl, že to nechá na něm, 88% respondentů se podvolilo tomu, že snese elektrické šoky.

Na tomto experimentu je krásně vidět, že pokud jsou lidé o situaci a pocitech druhého informováni, jejich ochota pomoci se zvyšuje. Proto je důležité o efektu přihlížejícího mluvit i v široké veřejnosti. Dokonce i S. Milgram, který je známý svým experimentem se šoky na fiktivních studentech říká, že člověk v obtížné situaci má nejprve potřebu spolupracovat a ne soupeřit. Pouze k tomu musí být veden a podporován v tom. (Hayesová, 2011, s. 135 -139).

1.1.6 Předsudky

“Předsudky mají podobnou strukturu jako postoje, ale předsudky vznikají na základě nesprávných, nedostatečných nebo lživých informací a v současnosti často vzbuzují negativní emoce a nepřátelské jednání vůči skupinám a jednotlivcům, které vlastně ani neznáme.” (Rymešová a Chamoutová, 2014, s. 89).

Předsudky jedinec získává, neutváří si je. Získává je na základě toho, co slyší od společnosti kolem sebe a přijímá je za své. Tyto předsudky se pak velmi těžko člověk odnaučuje a zbavuje se jich. Dalo by se říct, že předsudky, které máme naučené, se stávají naší součástí. (Rymešová a Chamoutová, 2014, s. 87-89).

Mají velmi silný emocionální náboj a v drtivé většině si je vytváříme o objektu, se kterým nemáme žádnou vlastní zkušenost. Je to takový obranný systém proti tomu, co neznáme, ale považujeme to za velmi dobře námi chápané. Předsudky si tvoříme podle nějakého znaku. Může to být barva pleti, platové ohodnocení, místo, odkud člověk pochází, různé typy postižení, různé typy vzhledu a jiné. (Hadj-Moussové, 2003, s. 41-44).

Jeden z předsudků je krásně vidět na větě *“Ten byl tak hodnej, že by nikoho nenapadlo, že byl Žid.”* (Novák, 2002, s. 7).

Člověk se předsudkům zcela podřizuje a nechává se jimi velmi jednoduše ovlivnit. Zapomíná u nich na racionální usuzování a hodnocení věcí. Jak již bylo zmíněno, velmi těžko se jich člověk zbavuje a pod jejich vlivem se objekt chová jinak, než za normálních okolností. (Novák, 2002, s. 7-11).

Naše předsudky pak vedou k předsudečnému násilí. *“To je takové násilí, které je motivováno předsudky útočníka vůči skupině, kterou v jeho očích reprezentuje napadený.”* (Kalibová, Katarzyna PAWLIK a Irena BIHÁRIOVÁ., 2016, s. 9).

V roce 1954 se Allportu povedlo popsat pět stádií, kdy si člověk vytváří etnické předsudky (objevuje se ve společnostech tolerující, či podporující rasismus).

a) Očerňování – očerňováním tento proces začíná. Patří sem nepřátelské řeči („cikáni kradou“), pomluvy („lže jako žid“), rasistická propaganda („Ne psy, ne negři, ne mexikáni!“) a jiné

b) Izolace – společnost, která si utváří předsudky o nějaké skupině, tuto skupinu izoluje od dominantní skupiny. Ve třídě to může být vidět u žáka z chudší rodiny, vůči ostatním žákům. Některé realitní kanceláře své klienty upozorňují na menšiny žijící v destinacích, a proto pak vznikají ghetta.

c) Diskriminace – společnost pak menšině začne upírat lidská práva, mají větší problém sehnat práci, žijí v horších sociálních podmínkách

d) Tělesné napadení – Osoby, které jsou obětí předsudků, jsou napadány fyzicky i psychicky, je napadán jejich majetek a jsou utiskovány

e) Vyhlazování – nepředstavitelné násilí páchané na osobách, které jsou obětmi předsudků (k nejznámějšímu systematickému vyhlazování patří koncentrační tábory smrti pro Židy, Romy a další nepřátele Německé říše). (Hayesová, 2011, s. 121-129).

S nejhroší fází těchto předsudků jsme se v historii setkali pouze párkrát a v dnešní době je to velmi ojedinělý případ. Pokud se však necháme opět unést autoritou a davem, může vše nastat znovu. „*Kolektivní vědomí má ale obvykle krátkou paměť. Jme vrtkavé, pošetilé bytosti s výjimečným darem ničit samy sebe.*“ (Collinsonová, 2019, s. 330).

Robert Rosenthal a K. L. Fode v roce 1963 uskutečnili experiment s názvem efekty experimentátora. V tomto experimentu měli studenti naučit myši určitou cestu bludištěm. Každý student měl jednu svoji myš. Některým studentům bylo řečeno, že jejich myši jsou z „chytré“ populace a jiným, že mají myši z populace „hloupé“.

Studenti pak svoje myši cvičili a po nějaké době ukázali výsledky. Bylo znatelně prokázáno, že myši, které byly označeny za chytré, se učily značně rychleji a byly úspěšnější, než myši studentů označeny za hloupé. Ukázalo se, že studenti s kladným předsudkem byli k myším milejší, více je odměňovali a motivovali, více se jich dotýkali. Zatímco studenti s hloupou populací myší, již na začátku výcviku

projevovali k myším jakýsi odpor, podceňovali je, nemotivovali je, mnoho od nich neočekávali a nevěnovali jim tolik času.

Tvrzení, že myši jsou hloupé, či chytré studenty pohltilo natolik, že mu uvěřili, vzali jej za své a tím ovlivnily výsledky i u myší, které byly naprosto stejné po inteligenční stránce, jako ty údajně chytřejší. (Hayesová, 2011, s. 17-19).

Na tomto experimentu je krásně vidět, že si člověk dokáže vytvořit předsudek i vůči zvířeti a jeho počínání tak může ovlivnit nejen chování jeho samého, ale i chování objektu předsudku. Předsudky tedy ovlivňují z velké části i efekt přihlížejícího.

Pokud totiž vidíme pěknou slečnu v nesnázích, máme větší tendenci jí pomoci, než otrhanému, neudržovanému starému muži, který je dle našich předsudků určitě nebezpečný. Tyto předsudky se v efektu přihlížejícího objevují ve všech směrech počínaje vzhledem, místem, kde se osoba nachází, přes barvu kůže, národnost, styl oblékání až po to, jak se osoba vyjadřuje.

1.1.7 Prosociální chování

Za prosociální chování považujeme skutky a činy, které člověk vykonává ve prospěch jiné osoby ať už známé, či neznámé. Činíme tak, protože toto chování je společensky uznáváno. *“Prosociální chování je jakýkoliv akt chování vykonaný ve prospěch druhého člověka nebo skupiny osob, jako pomáhající chování, jehož cílem je přinést užitek jiným.”* (Výrost a Slaměník, 2008, s. 339). Prosím, nepleťte si prosociální chování s altruismem. Altruismus můžeme považovat jako za vyšší úděl od Boha. Jinak řečeno je to upřímná a čistá láska k Bohu a sobě bližnímu.

Prosociální chování totiž vždy podvědomě počítá s případnými zisky, zatímco u altruismu toho člověk není schopen. Definice tohoto rozdílu však ještě nebyla vědci pevně dána. I přesto se ale přikláním k oddělení těchto pojmů. Altruismu je schopno pouze několik z nás, zatímco prosociálním chování disponuje v podstatě každý funkční člověk společnosti a to většinou u lidí sobě příbuzných. (Sýkora, 2011, s. 83-98).

Jedna z teorií prosociálního chování se zaměřuje na složku kognitivní, kdy člověk musí být schopen umět rozpoznat, kdy člověk pomoc potřebuje, jaká by tato

pomoc měla být, zda je pomáhající schopen pomoc poskytnout a jak pomoc poskytne. (Kotásková, 1987, s. 73-75).

Můžeme rozlišit různé druhy prosociálního chování. J. Reykowski uvádí sedm možných druhů prosociálního chování podle toho, jaké náklady musí pomáhající vynaložit a jaké z toho má následně zisky. (Zášková a Mlčák, 2009, s. 49-54).

a) činnosti allocentrické - tento druh se popisuje jako pomoc, kdy pomáhající obětuje něco vlastního (život, peníze), aby měl prospěch ten druhý

b) činnosti pomáhající - pomáhající přinese přirozené oběti, aby měl druhý prospěch. Jako přirozenou obět' označujeme náš čas, či úsilí

c) činnosti kooperativní - pomáhající nepřináší žádné oběti, pouze se snaží, aby druhý získal prospěch, nebo o něj nepřišel

d) jedinec se snaží mít prospěch bez kooperace s někým druhým - Při tomto prospěchu nevzniká vztah mezi pomáhajícím a potřebou druhého.

e) činnosti egocentrické - jedinec se snaží získat prospěch. To, co se stane druhým, není v jeho zájmu. Prospěch či neprospěch druhých tedy považujeme za vedlejší efekt

f) činnosti explorativní - jedinec se snaží získat prospěch na úkor a náklady druhých

g) jedinec se snaží získat prospěch při ztrátě druhých, ale při použití vlastních nákladů (vlastního úsilí)

Tuto popisovanou teorii chápou, jako prosociální chování se záporným efektem. Zde je prosociální chování popisováno i negativně. Toto chování J. Reykowski rozdělil a popsal. Chování A, B, C je chápáno jako chování vztahující se k chování prosociálnímu. Chování E je naopak chování asociální (dalo by se to popsat jako deviace z prosociálního chování). Chování F a G přiřazuje k chování antisociálnímu a na závěr chování D bere jako chování neutrální. (Zášková a Mlčák, 2009, s. 49-54).

Myslím, že tato myšlenka říká, že všechno chování začíná jako prosociální, ale může se zkazit, zhroutit a vzniknout tak chování, které je společností označováno jako za špatné.

Abychom se chovali prosociálně, většinou se podřizujeme třem druhům motivace. Do těchto motivací patří vlastní prospěch. Prospěch však nemusí být vyloženě fyzický, ale můžeme za prospěch považovat i ocenění společnosti, získání přátelství, či výhody ve vztahu od příjemce pomoci. Tento typ motivace by se dal popsat jako dětský, protože stojí na základě, já ti dávám, aby ty si pak dal mně.

Další motivací je shoda se společenskými normami. K prosociálnímu chování nás vede vlastní přesvědčení, že je správné druhému pomoci. Jednám prosociálně, protože takové chování je v souladu s mými zásadami, normami a přesvědčením.

Třetí motivace vzniká na základě empatie. Tato motivace je většinou jedna z nejsilnějších a nejušlechtilejších, protože nejednám prosociálně kvůli vlastnímu užitku, ale kvůli potřebě pomoci druhému. Toto chování se může projevit buď proto, že se nám nelíbí, co druhý prožívá, nebo se nám nelíbí představa, že bychom to mohli prožívat mi. To nás potom vede k tomu, abychom zasáhli. (Kotásková, 1987, s. 73-75).

G. Carla a B. A. Randallová vytvořili studii, dle níž určili šest typů prosociálního chování, právě na základě motivace, která jej způsobuje.

a) altruistické prosociální chování - motivací tohoto chování je především soucit k druhému člověku. Průvodním znakem je právě potřeba a chtíč se zajímat o potřeby druhých lidí a pomáhat jim.

b) Kompliance - tento druh pomoci se mezi lidmi vyskytuje velmi často. Je motivován na popud potřebného ať formou verbální či neverbální. Také zde může hrát roli morální cítění pomáhající, který racionálním způsobem usuzuje, co je dle jeho společnosti morální, spravedlivé a poctivé. Jednou z motivací tohoto chování je také chtíč po sociálním uznání a sociálním přijetí.

c) Emocionální prosociální chování - při této pomoci je motivací empatie kognitivní i afektivní. Stává se především v citově krizových situacích, kdy pomáhající cítí k druhému soucit, ale zároveň vzrušení a potřebu vlastního distresu.

d) veřejné prosociální chování - toto chování se odehrává vždy s publikem. Zde pomáhající pomáhá z důvodu získání uznání od přihlížejících. Tím, že pomůže, nebo něco obětuje, ukazuje společnosti svoje kvality, výjimečnost, moc, bohatství a

očekává uznání. Hlavní záměr je uspokojení svého vnitřního ega, při čemž pomoc druhým je pouhým vedlejším produktem.

e) anonymní prosociální chování - Toto chování má charakteristický znak, že dotyčný neví, kdo mu pomáhá. K tomuto aktu chování nás vedou pozitivní prožitky, kdy pomáhající cítí, že udělal dobrý skutek.

f) prosociální chování v naléhavých situacích - do tohoto chování se vztahuje mnou zkoumaný efekt přihlížejícího. Toto chování se objevuje ve chvílích, kdy se člověk objevuje v určité krizové situaci a jiný pomůže většinou s pocitem altruismu, který jej náhle zaplní, nebo jej motivuje tak zvaná občanská odvaha. Dalším znakem těchto situací je potřebný okamžitý a rychlý zásah pro záchranu, či pomoc potřebné osobě. (Zášková a Mlčák, 2009, s. 67-73).

Na tomto třídění je krásně vidět, co nás vede k tomu, abychom se chovali prosociálně a je velmi dobře vidět, že se často objevuje prosociální chování s potřebou zviditelnění, či uspokojení ega pomáhajícího. Altruismus je opravdu jen velmi nahodilý čin.

Dalším důležitým bodem prosociálního chování jsou formy, jak můžeme pomoc poskytnout. Do těchto forem L. G. Wispe zahrnuje darování (považováno jako hmotnou pomoc - peníze, majetek), sympatie a porozumění (tato forma je chápána jako poskytnutí porozumění osobě v tíživé situaci a pochopení jejích citů), pomoc (bráno jako úsilí pomoci druhému dosáhnout jím stanoveným cílům - odtah rozbitého vozu), nabídka ke spolupráci (s úmyslem poskytnou svoje možnosti a schopnosti ve prospěch jiných) a podpora (myšleno jako dopomoc ke stanovenému cíli, či zábraně ztráty úspěchu). (Výrost a Slaměník, 2008, s. 339-340).

1.1.7.1 Faktory ovlivňující prosociální chování

Prosociální chování je ovlivňováno poměrně mnoha faktory. Tyto faktory hrají rozhodující roli v tom, zda se prosociálně zachováme či nezachováme. E. Staub považuje tyto situační aspekty jako důvod, proč se nechováme vždy stejně a prosociální chování tak není stálým jevem. (Kotásková, 1987, s. 73-75).

a) provokující podnět - tento provokující podnět a forma jakým je podán nás ovlivní, zda pomůžeme nebo ne. Zaměřujeme se na to, jestli je požadavek fyzický, či

psychický, jakou intenzitou je vyjádřen. Také jsme ovlivněni okolím. Dále přemýšlíme nad tím, jak bude pomoc přijata od druhé osoby, či okolí.

b) rozsah vyžadované pomoci - Uvažujeme nad tím, jak velká pomoc se od nás žádá. Staub mluví o tom, že pokud je míra potřeby pomoci vysoká, je vyšší pravděpodobnost, že ji někdo poskytne. Ospravedlňuje se však, že tato úměra nemusí vždy platit.

c) míra odpovědnosti - k vysvětlení tohoto pojmu nám krásně poslouží právě efekt přihlížejícího, který mluví o tom, že pokud je možnost předat odpovědnost na nějakou další osobu, člověk takto učiní, zatímco pokud je osoba sama a odpovědnost nemůže přesunout na jinou osobu, pomůže.

d) míra jednoznačnosti prostředků pro poskytnutí pomoci - pokud má pomáhající s pomocí zkušenosti, pravděpodobně pomoc poskytne. Pomáhající musí mít schopnost zvolit vhodný prostředek pro poskytnutí pomoci

e) míra působení podnětů - zde hraje roli vzdálenost mezi potřebným a pomáhajícím, to jak dlouho společně pomáhající a potřebný interagovali, obtížnost možnosti pomoci potřebnému

f) cena pomoci - kolik námahy bude muset pomáhající vyvinout, kolik ho to bude stát času, energie, zda bude muset k pomoci využít materiální prostředky

g) míra sociálního schválení - hledíme na okolnosti, které vedli k tomu, aby byla pomoc vyžadována a zda je to v souladu se sociálním schválením

h) vztahy mezi osobami – to, jestli pomůžeme ve velké míře, ovlivňuje také to, jaký vztah máme k potřebné osobě. V příbuzenském či přátelském vztahu je míra poskytnutí pomoci vyšší, než u pomáhajícího a potřebného, u kterých panuje vztah cizí

i) nálada pomáhajícího - pokud je pomáhající v dobrém duševním rozpoložení, dá se předpokládat, že míra ochoty poskytnou pomoc, bude vyšší, nežli pokud tomu tak nebude

j) zkušenosti pomáhajícího - pokud pomáhající ví, jak má pomoc poskytnou je mnohem větší pravděpodobnost, že pomůže, než pokud by si nevěděl rady

k) úspěšnost předcházejících zkušeností s poskytnutím pomoci - pokud má pomáhající kladné zkušenosti s poskytnutím pomoci z dřívějších dob, neměl by mít problém poskytnout pomoc znovu (Kotásková, 1987, s. 73-75).

Všechny tyto varianty mohou ovlivnit prosociální chování a nejen to. Všechny tyto vlivy ovlivňují přímo i efekt přihlížejícího. K těmto vlivům se tedy podrobněji vrátíme v pozdější kapitole u efektu přihlížejícího a přidám k nim další.

1.1.7.2 Pravděpodobnost poskytnutí pomoci

To, jak často poskytneme pomoc, závisí ve velké míře, jak často denně poskytujeme pomoc a do jaké míry je to pro nás rutinní jednání. Pravděpodobnost poskytnutí pomoci se také odvíjí na tom, jak pomáhající odhaduje situaci. Do těchto odhadů zařazuje svoje potencionální ohrožení a výšku nákladů k poskytnutí pomoci.

Dle studií H. Bierhoffa se ukázalo, že lidé, kteří se vyskytují v situacích, kdy je vyžadována pomoc, s mnohem menším pocitem ohrožení a s malou pravděpodobností vysokých nákladů, dokáží pomoci ve více případech, než když se cítí ohrožení a náklady na poskytnutí pomoci jsou potencionálně vysoké.

Tuto teorii demonstroval ve svém experimentu, kdy šel po ulici a nenápadně upustil rukavici, či mu vypadl nějaký předmět z tašky vždy tak, aby si toho kolemjdoucí všimli. Přibližně 75% kolemjdoucích projevilo ochotu pomoci, jelikož tato pomoc je nijak neohrožuje a nevyžaduje vysoké nároky na náklady pro poskytnutí pomoci.

Pravděpodobnost poskytnutí pomoci je ovlivněna také místem, kde se nacházíme. Jiný experiment ukázal, že prosba o zapůjčení telefonu (rozměnění veliké bankovky) je ve městech vyslyšena v pouhých 15%, zatímco ve vesnici je tato žádost vyslyšena téměř v neuvěřitelných 100%. Procenta jsou zprůměrována, jelikož ochota pomoci se snižovala při větším pocitu ohrožení. Nejvíce záporných reakcí tak získal pokus s půjčením telefonu a rozměněním bankovky, zatímco podání časopisu ze země osobě o berlích, byla vyslyšena téměř vždy. (Zášková a Mlčák, 2009, s. 49-54).

Dále nás ovlivňuje to, v jaké blízkosti se od incidentu nacházíme. V experimentu v metru byl jeden pasažér (herec), který omdlel. Respondenti, kteří byli přímým svědkem této události, poskytli v 95% pomoc do 40 vteřin. Pokud jsme

přímými svědky vážné nehody, ochota pomoci je vysoká. Když ale herec před kolapsem projevoval známky opilosti, ochota pomoci klesla na pouhých 20%. V tomto případě se opět ozvaly předsudky, které byly vlastní respondentům.

Další případová studie, která mluví o ovlivnění pravděpodobnosti poskytnuté pomoci, je experiment s kolem. Zde respondenti nebyli přímými svědky, ale našli cyklistu (herce) již ležícího na zemi. V experimentu se uskutečnilo 197 nehod na kole, ale pouze ve 27 případech tento incident vyvolal u kolemjdoucích či jedoucích lidí potřebu poskytnout pomoc. Ostatní kolemjdoucí předstírali, buď že nic nevidí, nebo že se jich tato situace netýká. K těmto experimentům samozřejmě patří i experimenty B. Latané a J. Darleye. My se jim ale budeme podrobně věnovat v pozdější kapitole.

Další velmi důležitý faktor, který ovlivňuje pravděpodobnost poskytnutí pomoci je gender. Je všeobecně známo, že ženy mají větší předpoklady k prosociálnímu chování a mají větší ochotu pomoci, než jejich opačné pohlaví - tedy muži (teorie pracuje s variantou, že uznáváme pouze dvě pohlaví - muž a žena. Tímto tvrzením nechci nikoho urazit ani jakkoli znevážit hodnotu jakéhokoli jiného pohlaví).

Ačkoli muži neprojevují prosociální chování tolik jako ženy, studie z roku 1985 uskutečněná v New Yorku poukazuje na to, že v krizových situacích mají větší tendenci pomáhat právě muži. Z celkového počtu mužských respondentů jich 90% skutečně zasáhlo. Další obecnou pravdou je, že muži radši pomáhají ženám, zatímco ženy pomoc poskytují rovnoměrně mezi obě pohlaví. (Zášková a Mlčák, 2009, s. 99-148).

Dle výzkumů se zjistilo, že ženy pomáhají v méně nebezpečných situacích než muži, ale na rozdíl od mužů jsou schopny poskytovat dlouhotrvající pomoc. Proto se na posty dobrovolníků, pečovatelských sester a celkově na pozice, kde je vyžadována dlouhodobá pomoc například starým, nemohoucím, postiženým lidem, nebo nemocným dětem, hlásí většinou ženy a ne muži. Muži se takovými místům povětšinou vyhýbají. Pro muže je typická spíše pomoc spontánní.

Mnoho studií také ukazuje, že ženy jsou více empatické, nežli muži. Těchto studií, které hrají ve prospěch ženám je mnoho, neznamená to však, že by byli muži zcela bezcitní a empatie neschopní. Ženy také cítí větší pocit viny a výčitky svědomí,

nežli muži. Je to z toho důvodu, že muži mají vyšší toleranci k agresi, nežli ženy. (Záškodná a Mlčák, 2009, s. 99-148).

1.1.7.3 Třídění pomoci

V publikaci Sociální psychologie M. Nakonečného můžeme najít třídění pomoci přinášejícího chování, kterou převzal od E. A. Witta. *“Tato teorie zdůrazňuje jeho vztah k osobní morálce.”* (Nakonečný, 2009, s. 225). Popsal tyto stupně:

a) Plánování formální pomoci - tento typ chování je ovlivňován principy morálky, takže se předpokládá, že jsme schopni rozpoznat nouzovou situaci. Může to být například návštěva nemocného.

b) spontánní neformální pomoc - Je založena na empatii. Při této pomoci člověk soucítí a snaží se druhému pomoci svojí spoluprací. Jako příklad můžeme uvést to, že někoho upozorníme, že má špatnou informaci.

c) Pomoc v nouzové situaci - tato pomoc je ovlivněna tím, jak jsme schopni rozpoznat nouzi a to, že druhý potřebuje pomoci. Dále pak je ovlivněna tím, zda jsme schopni pomoc poskytnout (“sociální humanismus”). Sem se řadí efekt přihlížejícího (pomoc člověku se srdečním záchvatem).

d) Pomoc v každodenní situaci - zde nás nejvíce ovlivňuje naše osobnost, to jaký máme smysl pro zodpovědnost a jak vysokou disponujeme empatií (u vchodu našeho domu najdeme dopis, který není ve schránce, a my jej hodíme majiteli do schránky).

e) Nepřímá pomoc - v této situaci nás ovlivňuje morálka a schopnost rozpoznání nouzové situace a míra sociální odpovědnosti. Jedná se o charitativní dary.

f) Přímá pomoc - vyznačuje se soucitem a schopností pomoci. Projevuje se například tím, že se vložíme do sporu dvou skupin a ukončíme jej (nebo aspoň máme snahu jej ukončit).

g) Osobní pomoc - Zde hraje roli soucit a míra empatie. Jedná se především o pomoc příteli. Pomoc může být i anonymní (darování krve). Tato pomoc je ovlivněna morálkou, schopností rozeznat krizové situace a mírou sociální odpovědnosti (Nakonečný, 2009, s. 225-226).

1.1.7.4 Definice první pomoci

Jelikož zde zmiňuji téma pomoci, pomoci v krizových situacích a pomoc potřebné osobě, myslím, že je velmi důležité uvést zde definici první pomoci dle červeného kříže.

“První pomoc je okamžitá pomoc poskytnutá zraněnému nebo nemocnému člověku před jeho kontaktem s profesionální zdravotní péčí. Týká se nejen problematiky poranění či nemoci, ale veškeré péče o postiženého, včetně psychosociální podpory postižených osob nebo svědků události.” (Hasík a Srnský, 2012, s. 5-11)

1.2 Efekt přihlížejícího

1.2.1 Historický vývoj zkoumání jevu

Historická událost, která byla motivem pro zkoumání efektu přihlížejícího, je velmi smutným příběhem, který se v roce 1964 řešil v mnoha zprávách New Yorku. V pátek 13. března roku 1964 v Kew Gardens (newyorské čtvrti v Queens) se mladá Catherine Genovese vracela ve tři hodiny z práce domů. Její příběh se dostal na titulní stranu novin New York Times.

Kitty Genovese (jméno bylo změněno novinami) přijela na parkoviště nedaleko svého bytu, kde zaparkovala svoje auto a vydala se ke svému bytu. Ušla několik kroků, když ji do zad bodl nůž Winston Moseley. Kitty začala křičet a volat o pomoc. Při snaze přivolat si pomoc ji násilník bodl ještě několikrát do břicha. (Hunt, 2015, s. 395-408).

V hustě obydlené čtvrti se začala rozsvěcet světla ostatních bytů. Winston tedy dostal strach a stáhl se. Kitty se doplazila ke knihovně, kde zůstala ležet ve své krvi. Pomoc ale bohužel nepřišla. Světla se opět zhasla a ulice se ponořila do ticha. Toho násilník využil a vrátil se, aby dokončil svůj hrůzný čin. Opět začal mladou ženu bodat. Bodal ji do krku, břicha a genitálií. A ona opět křičela a doufala, že jí někdo pomůže.

V ulici se zase rozsvítila světla, což Winstona Moseleye znovu vyrušilo a on znovu svoji oběť opustil. Zkrvavená Kitty, která sténala bolestí, se dokázala nějakým způsobem dostat do chodby v baráku, kde měla být. Zde ji ale násilník opět našel a již dokončil, co začal. U soudu Moseley vypověděl, že v tu chvíli nevěděl, zda je mrtvá, či živá, ale vytáhl jí sukni nahoru a nožem jí rozřezal spodní prádlo. Následně vytáhl svůj penis, ale nebyl schopen dosáhnout erekce. To se mu povedlo až tehdy, když si na ubohou Kitty lehl. Poté se zvedl, nechal ji tam ležet a utekl. (Slater, 2019, s. 103-122).

Zločin trval celých třicet pět minut a vidělo ho třicet osm osob. Ani jediný z přihlížejících se Kitty nezastal, nezavolal pomoc, nebo se nesnažil jakkoli zasáhnout. Pouze jeden z těchto třiceti osmi osob zavolal policii, ale to až ve chvíli, kdy byla Kitty mrtvá. Záchranáři tedy už pouze odvezli její tělo.

Tento incident se na titulní stranu nedostal z důvodu hrůzného zločinu, ale kvůli pohoršení z apatie přihlížejících. V televizních novinách byl tento jev popsán jako odcizení a nelidskost přihlížejících, kvůli tomu, že žijí ve velkém moderním městě. (Slater, 2019, s. 103-122).

Bibb Latané ani John Darley však s tímto vysvětlením nebyli spokojeni. Stále si kladli otázku, jak je to možné. Jednoho večera, krátkou dobu po této vraždě, se oba setkali na večírku. Zjistili, že na tento incident mají stejný názor. O vraždě mluvili dlouhé hodiny a přemýšleli, jak je možné, aby z třiceti osmi lidí nikdo nezasáhl, nebo nezasáhl včas. Náhle je napadla myšlenka, jestli právě to, že se zde nacházelo třicet osm lidí, nemohla být příčina jejich nečinnosti. A tak se ještě ten večer začala rodit myšlenka jejich nejnámějšího experimentu. (Hunt, 2015, s. 395-408).

Obrázek 4 – Catherine Genovese (vlevo), Winston Moseley (vpravo)

(Efekt apatického svedka. In: Interez [online]. Slovensko, 2016 [cit. 2020-05-19]. Dostupné z: <https://www.interez.sk/blog/efekt-apatickeho-svedka-psychologicky-experiment-ktory-dokazal-preco-ludom-nudzi-nepomahame-aj-ked-mozeme/>)

1.2.2 Hlavní představitelé zkoumání efektu přihlížejícího John Darley, Bibb Latané a jejich výzkum

Bibb Latané je americký sociální psycholog. Narodil se 19. července 1937. Bakalářský titul získal na Yaleově univerzitě roku 1958. Titul Ph.D. pak získal na Univerzitě v Michiganu 1963. Byl žákem uznávaného psychologa Stanleyho Schachtera (Hunt, 2015, s. 395-408), který se proslavil svojí teorií dvoufaktorových emocí. (7. nejcitovanější psycholog). (Stanley Schachter. 2018, online).

Stal se učitelem na Kolumbijské univerzitě, Ohio státní univerzitě a dalších. Nyní je ředitelem Centra pro vědu o člověku na Severokarolínské univerzitě v Chapel Hill. Toto centrum také založil. K jeho nejvýznamnějším pracem patří studie o efektu přihlížejícího a teorie sociálního vlivu. (Bibb Latané, 2016, online).

John M. Darley byl americký sociální psycholog. Narodil se 3. dubna 1938 a zemřel 31. srpna 2018. Jeho otcem byl významný profesor psychologie John G. Darley. Titul Ph.D. získal na Harvardské univerzitě v oboru sociálních vztahů. Poté se stal docentem na Newyorské univerzitě, kde začal zkoumat efekt přihlížejícího s Bibbem Latané. Následovala kariéra profesora psychologie a veřejných záležitostí na univerzitě v Princetonu v New Jersey. (Hunt, 2015, s. 395-408).

Jeho nejznámější výzkumy jsou efekt přihlížejícího, za který dostal několik ocenění, a Darleyův zákon. (John M. Darley, 2020, online).

Jejich nejznámější společný experiment o efektu přihlížejícího se začal rodit právě ten večer, kdy se potkali na večírku. Z tohoto setkání pak vznikla celá studie. Jejich úplně první experiment prokazující tento efekt se odehrával v přísně střežených podmínkách laboratoře. Protože nemohli napodobit z jasných důvodů vraždu, vytvořili laboratorní podmínky, které se co nejvíce přibližovaly právě tomuto incidentu.

Svým respondentům říkali “naivní účastník”. Tito respondenti byli z řad studentů z Newyorské univerzity a jejich celkový počet čítal 72 respondentů. Zástěrkou experimentu měl být rozhovor v oddělené kabině na mikrofon o osobních problémech městských univerzitních studentů (oddělené kabinky měli simulovat situaci, kdy se svědci vraždy pouze viděli, ale nemohli spolu komunikovat. Zde se účastníci neviděli, ale slyšeli). Studenti byli rozděleni do dvou skupin a to po třech,

nebo po šesti včetně experimentátora. Aby nevznikl zmatek v odpovědích, měli odpovídat v přesně určeném pořadí. (Hunt, 2015, s. 395-408).

Naivní účastník však nevěděl, že ač se ocitl v jakékoli skupině, vše, co slyšel, bylo předem nahráno na pásce a poté spuštěno. Tímto hercem se stal student Richard Nisbett, který je dnes profesorem na Michiganské univerzitě. Richard na pásku nahrál svůj hlas a mluvil o tom, že mu život studenta v New Yorku způsobuje epileptické záchvaty. Po něm mluvil naivní účastník. Když na Richarda opět přišla řada, na pásce se spustil jeho hlas, kde začal mluvit nesouvisle, začal lapat po dechu, volat o pomoc, že “už na něj znovu přichází” záchvat a po několika dalších dusivých zvucích mikrofon oněměl.

Z celkového počtu naivních účastníků, kteří si mysleli, že mluví pouze oni, student se záchvatem a experimentátor, jich pomohlo (vyběhlo z kabinky) 85% ještě předtím, než student se záchvatem oněměl. Naivní účastníci přesvědčeni, že jsou ve větší skupině, pomohli pouze v 31%. (Slater, 2019, s. 103-122).

Později byla studentům položena otázka, jestli byli počtem přítomných nějak ovlivněni. Studenti tento fakt popřeli. Vyvstala tedy další otázka, zda si opravdu subjekt neuvědomuje skutečnost toho, že je druhými ovlivňován.

Na základě tohoto experimentu pak objasnili případ Kitty Genovese. Na vině byl právě počet přítomných svědků a ne “apatie jedinců”, jak bylo vysvětlováno v novinách. (Hunt, 2015, s. 395-408).

Bibb Latané

John Darley

Obrázek 5 – Bibb Latané (vlevo), John Darley (vpravo)

(Efekt apatického diváka: Proč přihlízející nepomohou oběti? Manipulátoři: Na faktech záleží [online]. Praha 1: Manipulátoři.cz z.s, 2015, 5.10. [cit. 2020-05-12]. Dostupné z: <https://manipulatori.cz/efekt-apatickeho-divaka-proc-prihlizejici-nepomohou-obeti/>)

1.2.3 Nejznámější experimenty a pokusy s myšlenkou efektu přihlízejícího

Experiment efektu přihlízejícího vyvolal veliký ohlas. V následujících dvanácti letech proběhlo celkem padesát šest výzkumů odehrávajících se ve třiceti různých laboratořích. Těchto experimentů se účastnilo skoro šest tisíc naivních subjektů (respondentů). Já zde uvedu dalších 5 experimentů, které si myslím, že stojí alespoň za malou zmínku.

Další experiment, který tento pojem velmi pěkně demonstruje je od tvůrců Darleye a Latané. Tento experiment byl naivním subjektům popsán jako výzkum o životě na koleji a opět se jej účastnili studenti. Experiment spočíval v tom, že studenti (2 dobrovolníci – herci a 1 naivní subjekt) seděli v místnosti a vyplňovali dotazník po dobu 6 minut. Experiment měl dvě varianty. Subjekt seděl v místnosti sám, nebo s herci. Při vyplňování dotazníku experimentátoři pustili do místnosti zdraví neškodný plyn ventilací v podobě hustého kouře. Kouř způsoboval kašel a slzení očí.

Pokud tam seděl subjekt sám, 75% z nich nahlásilo podezřelý kouř do 2 minut. Naivní subjekty, které byly v místnosti s herci, byly značně znepokojeny. Sledovaly

neklidně kouř a poté se podívaly na klidné herce a zmateně pokračovaly ve vyplňování dotazníku, bez toho aniž by něco řekly. Někteří z respondentů se optali, zda to není zvláštní, a když herci pouze pokrčili rameny, také se vrátili k vyplňování dotazníku. Pouze 13% z těchto respondentů nahlásilo kouř dříve, než skončilo vyplňování dotazníku. Tento experiment je jeden z nejlepších, pokud se zaměříme na to, jak jsme ovlivněni druhými. (Slater, 2019, s. 103-122).

Latané pak vytvořil ve spolupráci s Judy Rodinovou další obdobný experiment. Vybraní respondenti byli experimentátorkou odvedeni do místnosti, kde měli vyplňovat dotazník. Po chvíli experimentátorka odešla do vedlejší místnosti s tím, že se hned vrátí. Z vedlejší místnosti se však ozvala rána a z předem připravené nahrávky se ozývalo nařikání experimentátorky, že si poranila kotník a potřebuje pomoc.

70% respondentů, kteří seděli v místnosti o samotě, příběhlo respondentce na pomoc. Pokud ale byli respondenti usazeni v místnosti po dvou, ochota klesla téměř na polovinu a to na 40%. Pokud byl v místnosti usazen respondent s hercem, který měl nakázáno reagovat pasivně, ochota pomoci klesla na mizivých 7% z celkového počtu. (Efekt apatického diváka: Proč přihlízející nepomohou oběti?, 2015, online).

K velmi málo zmiňovaným, ale neméně zajímavým experimentům patří, pokus s krocany. Tento experiment nepotvrzuje přímo efekt přihlízejícího, ale potvrzuje jeden z ovlivňujících faktorů tohoto efektu. Tímto faktorem je v tomto experimentu myšlen podnět, nebo také potřebný impuls, abychom nějak zasáhli. Pokud tento impuls nedostaneme, zůstáváme v ústraní a nepomůžeme. Darley a Latané inspirovali i etology, kteří se tento efekt snažili najít i v přírodě. Zjistili, že samice krocana se o svá mláďata stará pouze tehdy, když její mláďata vydávají specifický zvuk.

Pokud mláďata tento specifický zvuk nevydávají, samice ztratí impuls k tomu se o ně starat a mláďata uhynou. Pro samici je tento impuls tolik silný, že i když byla nahrávka hlasu mláďat připevněna na krku tchoře (přirozený predátor pro krocany), samice se o údajná mláďata přišla starat a byla sežrána.

Vědci jsou přesvědčeni, že stejně silný impuls potřebuje člověk dostat, aby se v něm probudila potřeba pomáhat ostatním, nebo potřeba zasáhnout v krizové situaci. (Slater, 2019, s. 103-122).

Darley vytvořil ještě jeden experiment za pomoci psychologa Daniela Batsona. Tento experiment měl testovat skutečnost, zda jsme ovlivněni i tím, jak moc spěcháme. Na univerzitě se studenti teologie vytvořil Darley experiment, kdy se se studenty bavil o biblickém příběhu milosrdného Samaritána. Na konci debaty jim Darley řekl, že zbytek přednášky se bude konat v jiné budově univerzity. Jedné skupině řekl, že přednáška začíná až za několik minut a že mají čas, ale mohou již vyrazit. Druhým řekl, že přednáška již několik minut běží a že na ně čekají.

Při přesunu do jiné budovy studenti na chodbě potkali ležící osobu ležící obličejem k zemi, která kašlala a sténala. Studenti, kterým bylo řečeno, že mají ještě dostatek času, osobě pomohli v 63% případu. Studenti, kteří však byli přesvědčeni, že již přednáška začala, pomohli v pouhých 10% případech. Jeden student, který na přednášku velmi spěchal, dokonce ležící osobu přiskočil a běžel dál.

Tento experiment krásně ukazuje, jak jsme ovlivněni i tím, jak moc spěcháme, či ne. V dnešní uspěchané době, kdy se lidé chovají spíše jako stroje, nežli jako živoucí tvorové, je tento jev vidět takřka na každém kroku. Myslím tedy, že je velmi důležité, abychom o tomto tématu hovořili a na tuto problematiku upozorňovali. (Zášková a Mlčák, 2009, s. 53-54).

Sociální psycholog Arthur Beaman přispěl ke studiím efektu přihlížejícího velmi důležitým faktem. S univerzitními studenty udělal pokus jako Darley a Batson. Zjistil, že při větším počtu účastníků pomůže pouze 32% - 35% respondentů (což se skoro rovná výsledkům prvotního experimentu). Poté studentům na univerzitě udělal přednášku o těchto experimentech, o jevu přihlížejícího a pustil jim již zmíněný experiment s dívkou a s kouřem.

Poté experiment opakoval a zjistil, že míra pomoci se zvyšuje až dvakrát, pokud jsou o fenoménu lidé informováni. (Slater, 2019, s. 103-122).

Proto si myslím, že je velmi důležité, abychom tento fenomén probírali a populaci na to upozorňovali mnohem více, než je tomu teď.

1.2.4 Faktory ovlivňující efekt přihlížejícího

Faktory, které ovlivňují efekt přihlížejícího, jsme si zmínili již v kapitole o faktorech ovlivňující prosociální chování. Lehce je ještě zmíním i v této kapitole.

Dle Darleye a Lataného jsou však tři zásadní faktory, které nás ovlivňují téměř vždy. Prvním faktorem je to, že váháme jednat před druhými. Je to z toho důvodu, že si nejsme jisti, zda je nabízená pomoc nebo činnost, kterou se chystáme udělat vhodná. Bojíme se odmítnutí společností a následující kritiky, že jsme činili jinak, než se od nás očekávalo.

Druhým faktorem je pocit z druhých lidí. Když se něco stane, nebo se objeví situace, kdy bychom měli nějak zareagovat, nejprve hledíme na ostatní a snažíme se odhadnout, zda jsou stejného názoru jako my. Pokud ale nic nečiní, nebo si situace nevšímají, máte tendenci usoudit, že situace je pod kontrolou a není tedy třeba cokoli učinit. Jsme přesvědčeni o tom, že kdyby to potřeba bylo, určitě by tak jednalo více lidí.

Třetím faktorem a dle Darleye a Lataného pravděpodobně nejdůležitějším, je rozptýlení odpovědnosti. To se projevuje pocitem, že když ostatní o situaci vědí, naše povinnost jednat je oslabena. Jelikož vidíme mnoho dalších přítomných, naše podvědomí usoudí, že je tu mnoho dalších, jež mohou něco učít a mohou nějak reagovat, tudíž náš zásah není potřeba. (Hunt, 2015, s. 395-408).

K dalším, již zmíněným vlivům, patří to, zda jsme byli přímo svědky incidentu, nebo nikoli (experiment s kolem a v metru). Další je rozsah vyžadované pomoci. Pokud se jedná o pomoc, při které nemusíme vynaložit veliké úsilí, je větší pravděpodobnost, že pomůžeme. Dále nás ovlivňuje to, jaký vztah k osobě vyžadující pomoc máme, jak dlouho jsme s ní interagovali a jaká je pravděpodobnost, že se s osobou znovu uvidíme v budoucnu.

Důležitým faktorem jsou zkušenosti, které máme. Pokud víme, jak v dané situaci reagovat a jak máme pomoci, pravděpodobně pomůžeme. Také je důležité to, jestli máme kladnou, či zápornou zkušenost s pomocí z dřívějších. Poté reagujeme na to, jestli nás okolí přijme, pokud pomůžeme nebo ne. Může nás ovlivňovat potřeba ukázat svoji výjimečnost a pomoc může být vedlejším produktem.

Nálada je dalším důležitým faktorem. Je důležité, v jakém se nacházíme rozpoložení, zda “máme dobrý, či špatný den”, zda pospícháme. Míra schopnosti empatie je dalším zmiňovaným faktorem. To jak se do dané osoby vcítíme a jaké u toho máme pocity, velmi ovlivní, jestli k pomoci budeme svolní či ne.

A jako poslední, ale stejně důležitý, jako předchozí, jsou předsudky. Předsudky, které jsme přijali za své, nás velmi ovlivňují a v mnoha případech jsou rozhodujícím faktorem. To jak moc s osobou, která vyžaduje pomoc, sympatizujeme, nás také velmi ovlivňuje. (Kotásková, 1987, s. 75).

1.2.5 Odpůrci

Jedním z nejznámějších odpůrců efektu přihlížejícího je Richard Philpot, který účinkuje na Lancasterské univerzitě ve Velké Británii. On a jeho kolegové tvrdí, že tento efekt nemusí být skutečný. Svoji teorii postavili na studii, kdy sledovali záběry násilných situací ve Velké Británii, Jižní Africe a Nizozemsku a zjistili, že v 90% případů vždy někdo zasáhl (jedna či více osob). (BROWNE, Grace, 2019, online).

Další myšlenku, kterou podporují, je že při zvýšení počtu přihlížejících zasáhlo více lidí, než když byli sami, což celou myšlenku efektu přihlížejícího odporuje. Philpot tedy doufá, že tyto informace a studie uklidní jak veřejnost, tak psychology a utvrdí je v tom, že tento jev je v podstatě fiktivní. Philpot se tedy zastává myšlenky, že lidé mají přirozený sklon k tomu pomáhat druhým.

Jay Van Bavel z univerzity v New Yorku podporuje myšlenku Philpota a říká, že je velmi alarmující, že ačkoli výsledky z jejich výzkumu o efektu přihlížejícího odporují tvrzení Darleye a Lataného, stále se toto téma na vysokých školách takto učí a je velmi oblíbené a vzrušující.

Philpot a jeho kolegové tedy zkoumali, zda pomáhajícího ovlivňuje velikost pachatele, nebo typ zbraně, kterou používá. Po tomto výzkumu prohlásil, že ne vždy to musí být 90% lidí, kteří pomohou, ale je to nová informace, s kterou by se mělo počítat. (BROWNE, Grace, 2019, online).

1.2.6 Vlastní zkušenost a příběh z odborné literatury

S efektem přihlížejícího mám mnoho zkušeností. Tyto zkušenosti jsou z tramvaje, kdy nikdo nevstane, aby pustil sednout seniora o berli, autobusů, kdy nikdo nepomůže matce s těžkým kočárem, u výtahů, kdy všichni chtějí jet, ale nikdo neuvolní místo starším, na ulici, když někomu vypadne z kapsy rukavice a nikdo osobu nedoběhne, v obchodě, kde seniorům spadne ovoce na zem, ale nikdo nejde a

nepomůže jim je posbírat. Vidím to v podstatě na každém rohu. Já bych vám ale chtěla vyprávět příběh, který se mi stal v únoru tohoto roku (2020).

Tento únor byl překvapivě teplý. Chystala jsem se k očnímu a spěchala jsem na tramvaj. Vyběhla jsem z baráku a šla ulicí, která vede k zastávce. Ve vedlejší ulici jsem viděla hlouček asi pěti žen, které stáli u jakéhosi černého pytle. Nevěnovala jsem tomu větší pozornost a dál mířila k zastávce po druhé straně chodníku. Náhle jsem uslyšela: “Pane Bože, on nedýchá.”

Tato věta mě zarazila. Nedalo mi to a vydala jsem se přes ulici k hloučku. Proti mně šlo několik dalších lidí, kteří se pouze otočili, nebo dělali, že to nevidí. Když jsem přišla blíže, zjistila jsem, že ležící předmět, o kterém jsem si myslela, že je pytel, je ve skutečnosti starší muž okolo 65 let.

Ženy okolo něho stály a naříkaly. Jedna zjevně volala záchrannou službu. V okamžiku jsem k nim přiběhla a řekla jsem, že umím první pomoc, že jim pomohu. Ženu, která s mužem pouze trásla, jsem odstrčila stranou. Pán byl již lehce namodralý. Měl nateklé krvavé oči, jazyk, rty a nedýchal.

Vytáhla jsem mu tedy zaklíněný jazyk, rozepla bundu a začala s resuscitací. Při prvních stlačení jsem slyšela, jak muži lámou žebra, ale i tak jsem nadále pokračovala. Přibližně do pěti minut přijela sanitka a v resuscitaci mě nahradil zdravotník.

Pána se jim podařilo přivést zpět k životu. Následně mi bylo sděleno, že kdybych hned nezasáhla, již by se to nepodařilo. V tomto případě kolemjdoucí lidé alespoň zavolali záchrannou službu, takže to úplně efekt přihlížejícího nebyl. Tento příběh vám vyprávím z toho důvodu, že i když jedna žena zavolala záchranáře, zbylé čtyři nevěděly, co mají dělat. Kdybych nešla okolo a nerozhodla se pomoci, i přesto, že pánovi byla přivolána pomoc, zemřel by.

Manželka pána si mě následně vyhledala a získala na mě kontakt, takže mi s pánem volali. Pán měl infarkt, prodělal v nemocnici několik operací, ale nyní má novou šanci k životu. Tento příběh měl šťastný konec. Uvádím ho zde, protože je velmi důležité mít alespoň základní znalosti, které vám v takovýchto krizových situacích pomohou.

Nyní zde uvedu příběh z odborné literatury. Příběh je velmi běžný a stává se často. Tento efekt se nemusí objevovat pouze v krizové situaci, kdy někdo dostal infarkt.

“Na zastávce čeká skupina lidí. Mezi nimi paní s kočárkem. Přijíždí autobus MHD. Lidé nastupují. Myslela jsem, že nastupovat bude i paní, ale ona zůstala stát. Asi čeká na další spoj, říkám si. Mezi tím se utvořil nový houf lidí, a když přijel další autobus, opakovalo se totéž. Tentokrát se paní trochu víc namáhala, aby jí s kočárkem někdo pomohl, ale nepodařilo se jí to. Opět zůstala na místě. A přijel další autobus a zase si jí nikdo nevšiml.

Paní zvýšila úsilí, pokoušela se kočárkem najet na práh dveří, volala na nastupující pány, aby jí pomohli kočárek nadzdvihnout. Nikdo se necítil osloven. Dveře se automaticky zavřely. Úplně automaticky to zajisté nebylo. Řidič přece musel stisknout tlačítko. Ale ani on na ni nedbal.

Na mě se paní neobrátila vzhledem k mému věku a já jsem jí schválně nepomohla, protože jsem chtěla scénu pozorovat až do konce. To bych se ale načekala! Už ani nevím, kolikrát ještě se scéna opakovala, nakonec jsem paní pomohla sama. Cestou jsme se daly do řeči. Je to celkem běžné, žádná zvláštnost, stěžovala si. Dřív si toho nevšímala. Až teď, když potřebuje pomoc, vidí, jací jsou její spoluobčané hulváti, hrubci a ignoranti.

Proto také nejraději, pokud to jde, prosí kamarádku o doprovod. Jednou si nezávazně postěžovala pánovi, který ji při nastupování přehlédl. Obdařil ji letmým, nic neříkajícím úsměvem. “Ten kočárek je tak neskladný a těžký. Jako by to lidé nevěděli. Nikdo se do mě necítí.” “Ale paní, co blbnete! Copak se někdo vžije do mě!” A při vystudování jí nepomohl. Pomoc museli poskytnout ti, co chtěli nastoupit. Chtě nechtě, protože kočárek jim bránil v nastupování. Jak je vidět, nedělali to kvůli mamince, ale kvůli sobě.

Tak tedy člověk člověku vlkem.” (Prekop, 2004, s. 22-23).

Na této ukázce můžete vidět, že se opravdu všichni, všude a velmi často s efektem přihlížejícího setkáváme.

1.2.7 Shrnutí

Dle výzkumů, které jsme si zde uvedli, je jasné, že tento jev je velmi pečlivě zkoumán. *“ Jelikož pravděpodobnost je menší než jedna ku padesáti jedna milionům, že tento celkový výsledek je náhodný, je efekt přihlížejícího jednou z nejlépe prokázaných hypotéz sociální psychologie. ”* (Hunt, 2015, s. 397).

Tím, že je takto kvalitně prozkoumán, však nastalo období, kdy se o něm nemluví a již ho skoro nikdo nezná. Myslím si, že by se toto mělo změnit.

2 Praktická část

2.1 Cíle výzkumného zkoumání

Cílem této bakalářské práce je zmapovat povědomí o efektu přihlížejícího u mládeže na prahu dospělosti. Opírám se o experiment, který vytvořili autoři Bib Latané a John Darley zabývající se právě efektem přihlížejícího. Tento cíl jsem formovala se záměrem potvrdit svoji teorii, že povědomí o tomto efektu je v populaci mládeže velmi málo řešeným tématem a chtěla bych poukázat na potřebu o tomto fenoménu mluvit. Dále bych chtěla poukázat na to, že mladí na prahu dospělosti nemají dostatek potřebných znalostí, aby vůbec mohli efektivně zasáhnout. Jsem přesvědčena o tom, že kdyby se mladá veřejnost v tomto okruhu vzdělávala, míra chuti pomoci by stoupla.

Můj výzkum se zaměřuje na povědomí přímo o fenoménu, zjišťuje, jak by se v určitých situacích respondenti pravděpodobně zachovali, dále se zaměřuje na to, jestli si mládež myslí, že je důležité o tomto fenoménu mluvit a nakonec se zaměřuje na to, zda jsou mladí dle svých vědomostí vůbec schopni zasáhnout v krizových situacích a zda k tomu mají potřebné znalosti. Ve výzkumu je také zahrnut průzkum, zda mají respondenti s tímto efektem osobní zkušenosti a jak na ně tato zkušenost působí.

2.2 Výzkumná otázka a dílčí výzkumné otázky

Základní výzkumnou otázku jsem si vymezila v tomto znění:

“Zmapovat rozšíření povědomí o efektu přihlížejícího u mládeže na prahu dospělosti a analyzovat jejich schopnost jednat správně v krizových situacích.”

K této základní otázce jsem se rozhodla přidat několik dalších dílčích výzkumných otázek.

“Jak by byli dospívající schopni reagovat v krizových situacích?”

“Jak mládež na prahu dospělosti vnímá důležitost tohoto tématu?”

“Jaké množství zkoumaných respondentů již má vlastní zkušenost s efektem přihlížejícího?”

Tyto dílčí výzkumné otázky jsem si stanovila, abych zjistila, jak by pravděpodobně zkoumaní respondenti reagovali za určité situace a jestli mají s tímto fenoménem svoji osobní zkušenost. Dále mě také zajímalo, zda tuto zkušenost vnímají pozitivně či negativně. Jednou z dílčích otázek je také zkoumání faktu, jak respondenti vnímají důležitost tohoto tématu.

2.2.1 Popis zkoumaného souboru a jeho výběr

Výzkumný vzorek jsem nahodile vybírala pomocí sociálních sítí a spoluprací se středními školami. Na tyto weby a instituce jsem zaslala dotazník s prosbou o vyplnění. Jedná se o metodu tzv. dostupného výběru.

Prosba zněla asi takto (byla upravována pro určité školy, weby atd.)

“Dobrý den. Chtěla bych vás požádat (především lidi ve věku 17-19 let) o vyplnění dotazníku k mé bakalářské práci. Prosím, nevyužívejte u vyplňování internet! Zkreslilo by mi to výsledky. Dotazník je zcela anonymní.”

Respondenti vyplňovali dotazník anonymně a mohli jej vyplnit pouze jednou. Své respondenty jsem získala na facebookových stránkách s názvy “Nenormální”, kde se pohybují především mladiství a dospívající jedinci. Dále na stránkách “predskolaci.cz - náměty a inspirace pro učitelky a učitele”, zde se pohybují lidé, kteří studují humanitní obory, takže jsem předpokládala, že by mohli být alespoň mírně informováni, o co jde. Odkaz na dotazník jsem také uveřejnila na svém soukromém profilu, takže mi dotazník vyplňovali i lidé z okruhu mých přátel.

Dále jsem pak oslovila svoji bývalou učitelku pedagogiky, speciální pedagogiky a psychologie ze střední školy, která pak rozeslala dotazník do řad studentů z čáslavského gymnázia. Dále jsem oslovila zástupce ředitele ze Slovanského gymnázia v Olomouci, který také rozeslal dotazník mezi jejich studenty. Mezi respondenty také patří studenti Integrované střední školy technické ve Vysokém Mýtě. Respondenty z těchto řad jsem získala díky spolupráci se svým bratrem, který na této škole studuje a dotazník rozeslal mezi své spolužáky.

Ve svém výzkumu se zaměřuji na mládež na prahu dospělosti. Do tohoto vzorku zahrnuji respondenty ve věku sedmnáct, osmnáct a devatenáct let. Tento vzorek jsem si vybrala z toho důvodu, protože si myslím, že v tomto věku dospíváme nejen právně, ale si částečně psychicky. Psychologové označují za dospělého jedince člověka, který má již práci, vlastní rodinu a stojí tak zvaně na vlastních nohou.

Já si však myslím, že se člověk stává po psychické stránce z části dospělí už ve věku okolo osmnácti let. Někdo dříve, někdo trochu později. V tomto věku však

přichází právní odpovědnost za naše činy a já si myslím, že je důležité, aby lidé v tomto věku byli na tento fakt upozorňováni.

Již na střední škole nám naše učitelka práva říkala, že neznalost práva neomlouvá. Mládež, ale nevyvíká schopností a chtíčem zajímat se o důležitá fakta do života. Jsem přesvědčena, že tuto úlohu informovat by měly převzít školní instituce a mládež v uvedeném věku na tento fakt a fenomén upozornit. Tento počin by měl dle mého názoru za následek, že by byla společnost méně lhostejná a slepá, než je nyní.

2.3 Metoda sběru dat

Jako metodu sběru dat jsem si původně zvolila pedagogický experiment, při kterém jsem chtěla využít pomoci Slovanského gymnázia v Olomouci. Pro tento výzkum jsem vytvořila krátký amatérský film a prezentaci. Následně jsem se chtěla sejít s třiceti respondenty ze zmíněné střední školy a na základě shlédnutí vytvořeného amatérského filmu a prezentace, jsem chtěla s respondenty navázat diskuzi o dané problematice.

Tuto diskuzi jsem chtěla natáčet na video záznam, který jsem poté chtěla analyzovat. V tomto záznamu bych využila metodu pozorování a popisovala bych emoce, které respondenti prožívali při sledování filmu a při následné diskuzi. Dále bych pak analyzovala jejich rozhovor, abych určila, jaký mají na problematiku daného téma názor a jak na něj nahlíží.

Dále bych jim pokládala různé otázky o tom, jak by si myslí, že by se v určitých situacích chovali a co si myslí o osobách na filmu. Proč se chovali osoby ve filmu, tak jak se chovali a jestli mají s podobnými situacemi sami zkušenosti. Na základě těchto zjištění bych pak analyzovala pocity vyvolávané debatou o tomto tématu a zdůraznila bych potřebu o tomto tématu veřejně hovořit.

Bohužel těsně před experimentem nastala v naší republice krizová situace a vláda vyhlásila stav nouze. Jedno z opatření bylo uzavření škol, dále pak zákaz stýkání více jak dvou osob a celkové uzavření veřejných míst. Tato situace se vyskytla kvůli nákaze Covid - 19. V souvislosti s těmito těžkostmi a nejistotou, zda školy otevřou, jsem praktickou část přehodnotila a přetvořila na současnou formu.

Pro svůj výzkum jsem tedy zvolila metodu sběru dat formou elektronického dotazníku. Dotazník je způsob kladení písemných otázek, na které získáváme

písemné odpovědi. Je to forma psaného řízeného rozhovoru. Dotazník jsem zvolila, protože jsem chtěla mnoho respondentů a forma dotazníku je pro tento požadavek nejrelevantnější. V dotazníku jsem ve většině případu zvolila otevřené odpovědi, které jsou náročnější na analýzu, ale lépe vystihují chápání respondenta. (SZOTKOWSKI, René, 2018, [přednáška])

2.3.1 Příprava dotazníku

Svůj dotazník jsem vytvářela na online stránce <https://www.surveymonkey.com/cs/>. Tento server umožňuje vytvořit kvalitní dotazník zdarma. Pro své účely a množství požadovaných respondentů jsem si však zakoupila rozšířenou verzi této platformy. Rozšířená verze umožňuje do dotazníků vkládat i popisný text a počet respondentů se ze sta zvýší na jeden tisíc respondentů za měsíc. Pro účely mého dotazníku stačilo sto respondentů, ale bála jsem se, že bych mohla o některé odpovědi přijít, proto jsem zainvestovala a rozšířenou verzi si zakoupila.

V dotazníku jsem vytvořila sedmnáct otázek, které se týkají tématu. Celý dotazník je přidán v přílohách (příloha 1). Každá otázka se týká buď otázky hlavní, či dílčích.

Dotazník je rozdělen do pěti sekcí. První sekce je zaměřena na otázky týkající se povědomí o efektu přihlížejícího. Zařadila jsem sem věk, pohlaví, zda o tématu respondenti slyšeli, či ne. Nakonec jsem do této sekce zařadila otevřenou otázku, kdy respondenti popisovali, co je podle nich efekt přihlížejícího. Tuto otázku jsem do dotazníku zařadila, abych mohla zkontrolovat, jejich tvrzení, že o efektu přihlížejícího slyšeli a zda ho chápou dobře.

Druhá sekce se zaměřuje na otázky týkající se simulačních situací. V této sekci jsou respondentům popsány tři různé situace, u kterých mohou vybrat i více z možných odpovědí. Možnost výběru více odpovědí jsem zvolila z toho důvodu, že by některá situace nebyla respondentům jasná a oni by ji mohli chápat dvěma způsoby. Tyto otázky však zjišťují pouze to, jak respondenti předpokládají, že by se zachovali.

Třetí sekce je velmi krátká. Popisuje, co efekt přihlížejícího přesně znamená, aby se respondenti mohli utvrdit, nebo opravit ve svých domněnkách. Dále jsou pak

dotazování, zda si myslí, že je důležité, aby se o tomto tématu mluvilo na veřejnosti a ve školních institucích.

Čtvrtá sekce se zaměřuje na znalosti respondentů potřebné k tomu, aby mohli efektivně pomoci. Do těchto znalostí jsem zařadila otázky, zda vědí, že od osmnácti let mohou být trestně stíháni a jaký úkon je před tímto trestním stíháním může chránit. Dále jsem se zaměřila na důležitá telefonní čísla, která by měl každý znát. Také jsem do dotazníku zařadila znalosti o tom, co by měl člověk dispečerovi sdělit. Velmi častý argument je, že se vás na to dispečer zeptá sám, ale i tak by člověk měl vědět alespoň základní informace o tom, co je potřeba říct. Nakonec jsem zařadila otázku, kde měli respondenti vybrat šest správných úkonů, které by měli v krizové situaci udělat.

V poslední, páté, sekci jsem se zaměřila na to, zda respondenti měli s tímto tématem nějakou zkušenost a zda tato zkušenost byla pozitivní, či negativní. Záměrně jsem neuváděla v jakém smyslu je slovo negativní a pozitivní použito, protože jsem z popisu chtěla zjistit, jak se na efekt přihlížejícího respondenti dívají.

Na konci svého dotazníku jsem respondentům poděkovala a přidala jsem nabídku, že pokud by měli nějaké otázky, či zájem dozvědět se o tomto tématu více, mohou mě kontaktovat na uvedeném emailu. Velmi mě potěšilo, když mi během několika dní přišlo několik emailů s žádostí o poskytnutí více informací, či prosbou o zodpovězení některých dotazů. Také se objevilo několik žádostí o zaslání mé bakalářské práce s poznámkou, že je téma velmi zaujalo.

Jedna ze zpráv měla toto znění: *“Dobrý den, vyplnila jsem Váš dotazník k bakalářské práci, pokud to bude možné, velmi ráda bych si přečetla výslednou práci. Je to velice zajímavé a bohužel ne příliš diskutované téma. Doporučuji také dokument Lhostejnost, který se tímto také zabývá - hlavně z hlediska poskytnutí první pomoci. Hezký den, (...).”* (Jedná se o emailovou komunikaci na soukromém účtu. Z důvodu dodržování GDPR není uvedeno jméno autorky.)

2.3.2 Příprava filmu

Příprava filmu k mé bakalářské práci byla velmi zábavná, zajímavá, ale mnoha ohledech také náročná práce. Velký kus práce ale odvedli mí přátelé, kteří byli tak laskaví mi pomoci.

Na počátku zrodu tohoto krátkého amatérského filmu jsem vytvořila krátký nástin scénáře, podle kterého jsem poté hledala herce. Hlavních rolí bylo celkově pět. Jednalo se o role neupraveného bezdomovce, mladé hezké dívky, běžce a mladého velmi upraveného podnikatele a pomáhající osoby. Můj původní plán bylo mít v záběru alespoň patnáct náhodných osob.

Tak vysoký počet herců (dvacet osob) se mi ale nepovedlo sehnat kvůli nepřízni počasí. Obrátila jsem se tedy na své přátele a spolupracovníky z organizace Tramtadadá. Nakonec se mi povedlo sehnat pouze šest herců, kteří byli schopni sejít se společně na natáčení. Jelikož bylo herců opravdu málo, natáčení jsem se nakonec zúčastnila i já sama jako herec, ačkoli jsem původně chtěla zaujmout místo vedle kameramana.

Dle dostupných herců jsem změnila scénáře tak, aby bylo možné je realizovat v tak malém počtu a herce se scénáři seznámila. Každý dostal svoji roli a sehnal si kostým, nebo jsem mu ho poskytla já. Všichni herci mi ještě před natáčením podepsali souhlas s pořízením a použitím fotografií a audio/video záznamu jejich osoby (příloha 2.).

Celé natáčení se odehrávalo na brněnském nádraží Královo Pole, kde jsme natáčením strávili jeden celý den. Moji herci byli velmi šikovní a povedlo se udělat spoustu záběrů, z kterých jsem následně mohla vytvořit film.

Film jsem následně sestříhala v programu Wondershare Filmora9. (odkaz na stránku ke stažení programu zdarma je uveden v internetových zdrojích).

K celému filmu jsem pak vymýšlela doplňující text, který by měl všechny diváky podnítit k tomu, aby se nad problematikou a situacemi ve filmu zamysleli a pokusili si zdůvodnit chování lidí v určitých situacích. Dále by měl film vzdělávat o tomto problému a snižovat tak efekt přihlížejícího v naší populaci.

Ačkoli jsem film nakonec nemohla použít, vložila jsem jej na stránky <https://www.youtube.com/?hl=cs&gl=CZ>. Odkaz je však skrytý a dostanete se na něj pouze přes přímý odkaz, který uvádím pouze do své bakalářské práce, protože bych filmu chtěla v budoucnu využít do dalších potencionálních prací. Odkaz přímo na film je uveden v přílohách (příloha 3).

2.4 Způsob analýzy dat

Data, která jsem díky dotazníku dostala, se ukládají přímo na serveru tvorby dotazníků <https://www.surveymonkey.com/>. Jednou z výhod sběru dat touto formou je, že vám stránka vytváří předběžné grafy získaných odpovědí. Já jsem však zvolila otázky s otevřenou odpovědí, takže jsem se rozhodla dotazník vyhodnocovat ručně, což pro mě byla i kontrola dat.

Výsledky odpovědí jsem si stáhla do Microsoft Excelu, kde jsem si každou otázku dala na samostatný list. Každou slovní odpověď jsem pak vyhodnocovala zvlášť, aby byl výzkum co nejpřesnější. Pro tvorbu grafické podoby jsem si zvolila graf výsečový a pruhový. V otázkách, kde jsem chtěla poukázat na poměr odpovědí mezi sebou, jsem většinou využila graf výsečový. Pro odpovědi, kde byla důležitá četnost celkově, jsem využívala graf pruhový s tabulkou.

Při vyhodnocování dat jsem nejprve vyhodnotila všechny odpovědi, následně si je roztřídila do sekcí a poté je převedla do grafů, které jsem následně popisovala a hodnotila. Následně jsem hodnotila a porovnávala výsledky s hypotézami a zjišťovala, zda byly hypotézy potvrzeny či vyvráceny.

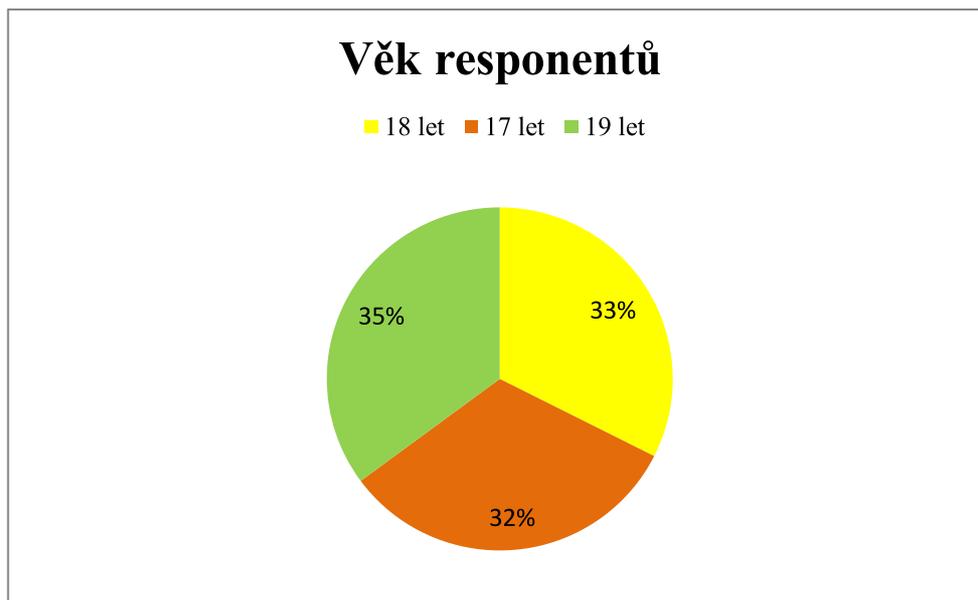
2.4.1 Popis získaných výsledků za pomoci grafů

Všechna uvedená data záměrně uvádím v grafech v procentech a pod nimi pak počet vysvětluji v konkrétních číslech. Také používám u nezbytně nutných informací, které jsou závislé na přesné četnosti, pruhových grafů s přesnou četností. Takové výsledky se objeví například v grafech, které ukazují, kolik respondentů vybralo určitou odpověď.

Celkový počet respondentů je 111. Procentuální znázornění se tak může obecně převést na celou populaci vybraného vzorku. Procenta jsou použita z důvodu snadnějšího zobecnění.

Věk a pohlaví respondentů

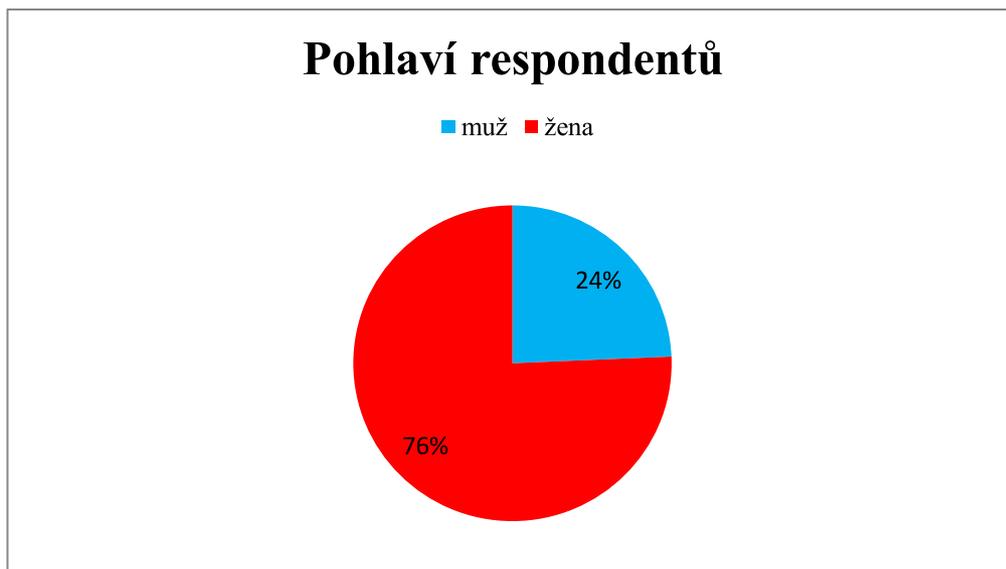
Ze získaných dat jsem si nejprve vytvořila tabulky četností, z kterých jsem si následně vytvořila výsečové grafy. Následující dva grafy znázorňují poměr věku respondentů z celkového počtu získaných dat a poměr pohlaví v celkové skupině.

Graf 1 – Věk respondentů

V tomto grafu můžeme vidět, že z celkového počtu respondentů, který činil 111 jedinců, se objevil procentuálně skoro stejný počet respondentů ze všech tří věkových skupin. Díky tomuto vzorku, který je v podstatě rovnoměrně rozložený na třetiny mohou říci, že výzkum je rovnoměrně rozložený na celý výzkumný vzorek, jelikož žádná věková kategorie není v převaze.

V přesných počtech se pak objevilo třicet šest respondentů ve věku 17 let, třicet šest respondentů ve věku 18 let a třicet devět respondentů ve věku 19 let.

Graf 2 – pohlaví respondentů

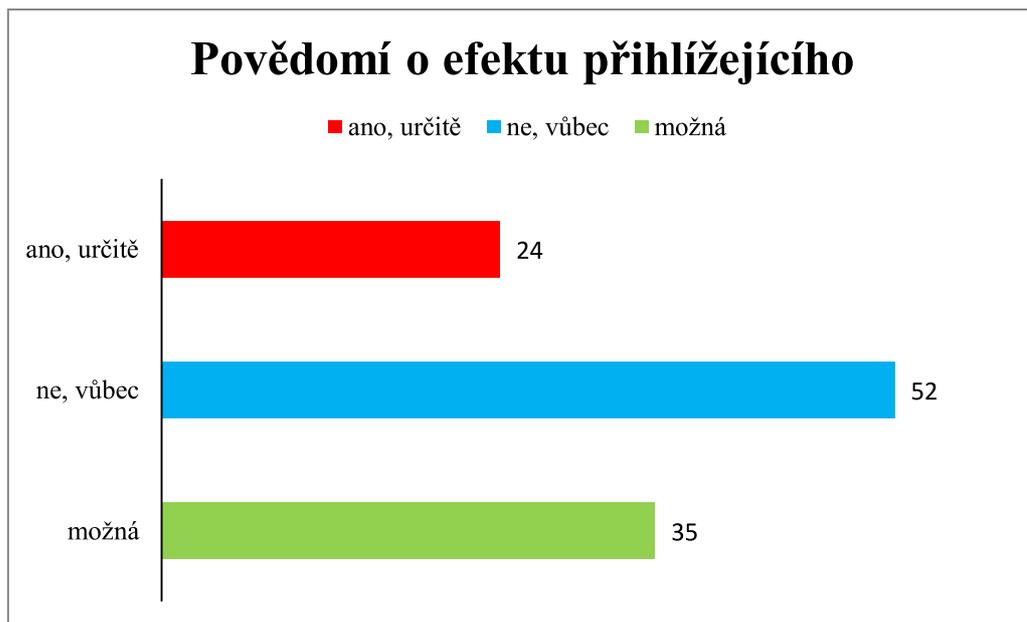
Tento graf ukazuje, že procento odpovídajících žen je podstatně vyšší než procento odpovídajících mužů. Myslím si, že tento jev je ovlivněn tím, že ženy jsou více ochotné vyplnit někomu dotazník a tím mu pomoci, než muži. Toto by se dalo nazvat anonymní pomocí.

Myslím si, že to, že odpovídalo více žen, než mužů a tudíž nejsou skupiny vyrovnané, bude celkový výzkum lehce ovlivněn, protože vyšší mírou empatie disponují právě spíše ženy než muži. Myslím si tedy, že v následujících grafem je míra pomoci vyšší právě kvůli tomuto jevu.

Celkový počet žen činil 84 žen ku 27 mužům.

Povědomí o efektu přihlížejícího a jeho chápání

Následující dva grafy ukazují povědomí o efektu přihlížejícího u mládeže na prahu dospělosti.

Graf 3 – Povědomí o efektu přihlížejícího – četnost

Graf 4 – Povědomí o efektu přihlížejícího – procenta

V grafu 3 můžeme vidět přesný počet odpovědí v daném celku respondentů. Celkový počet respondentů, kteří tento efekt znají, je více jak o polovinu nižší, než počet respondentů, kteří o tomto jevu vůbec neslyšeli. V tomto grafu je počet respondentů s odpovědí „možná“ relativně nepodstatný, jelikož jejich tvrzení se nedá v tuto chvíli nijak ověřit.

V grafu 4 můžeme vidět, jaká je rapidní převaha neznalosti, oproti znalosti respondentů o efektu přihlížejícího. Možnost odpovědi „možná“ jsem zde záměrně

vynechala, abych zdůraznila poměr mezi znalostí a neznalostí. Tento graf tedy potvrzuje domněnku o tom, že je mládež na prahu dospělosti velmi málo informována. Za dostatečnou informovanost bychom mohli považovat alespoň 80% respondentů odpovídajících pozitivně. V poměru k získaným výsledkům je jasné, že informovanost je absolutně nedostačující.

Graf 5 – Chápání efektu přihlížejícího

Respondenti byli požádáni, aby vysvětlili, co podle nich efekt přihlížejícího znamená. Pouze třicet devět respondentů z celkového počtu vysvětlilo pojem správně. Zbytek respondentů buď vůbec nevědělo, o co se jedná, nebo mělo o fenoménu mylné představy. Jejich slovní odpovědi jsem hodnotila jednotlivě, takže jsem mohla i přihlížet k tomu, zda jsou jejich odpovědi, které byly psány ve zkratkách, myšleny správně.

Mnoho lidí vědělo, že se jedná o efekt spojený s odpovědností, ale většina respondentů tuto odpovědnost spojovala se zodpovědností za své děti a jejich činy, nebo jako nadřízený, který má na starosti skupinu podřízených lidí a odpovídá za jejich práci. Další odpovědi bylo spojení efektu přihlížejícího s šikanou ve smyslu použité násilí na osobě, kterou nám ukáže vedoucí skupiny.

Pouze malé množství tedy odpovědělo správně. Jak již bylo zmíněno, pro úspěšné hodnocení, že je mládež na prahu dospělosti dostatečně informována a fenomén chápe správně, museli bychom mít alespoň 80% správných odpovědí.

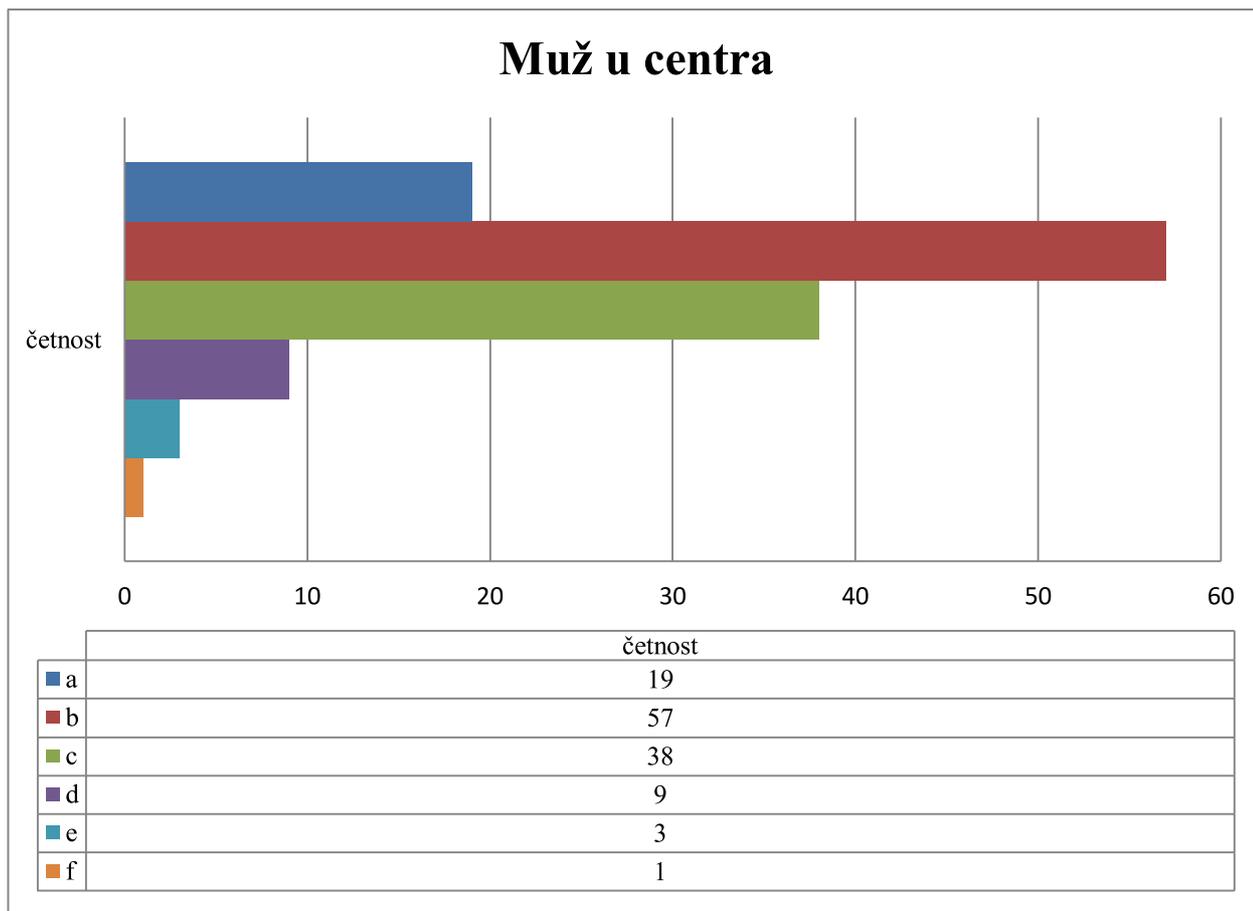
Můžeme tedy říct, že domněnka je potvrzena. Mládež na prahu dospělosti je velmi málo a velmi špatně informována o efektu přihlížejícího.

Předpokládané chování v krizové situaci

Situace 1

V první případové situaci byla respondentům popsána situace, kdy se nacházejí u vchodu do nákupního centra a na schodech vidí na půl ležet, na půl sedět ne moc upraveného muže. Chvíli ho pozorují a vidí, že kolem něj prošlo 10 lidí zcela bez povšimnutí. Následuje otázka, jak by se zachovali oni? Mohou vybrat z několika odpovědí.

- a) Půjdu dál a nebudu se o něj zajímat, je tu mnoho jiných lidí
- b) Půjdu k němu a zjistím, co se s ním děje
- c) Upozorním na něj obsluhu z nákupního centra, ale víc to neřeším
- d) Zeptám se na něj kolemjdoucího
- e) Zavolám záchrannou službu, ale nejdu k němu
- f) Zavolám polici, protože se chová podezřele
- g) Jiné (tuto odpověď nikdo nezvolil, proto není uvedena v grafu)

Graf 6 – Odpovědi: Muž u centra

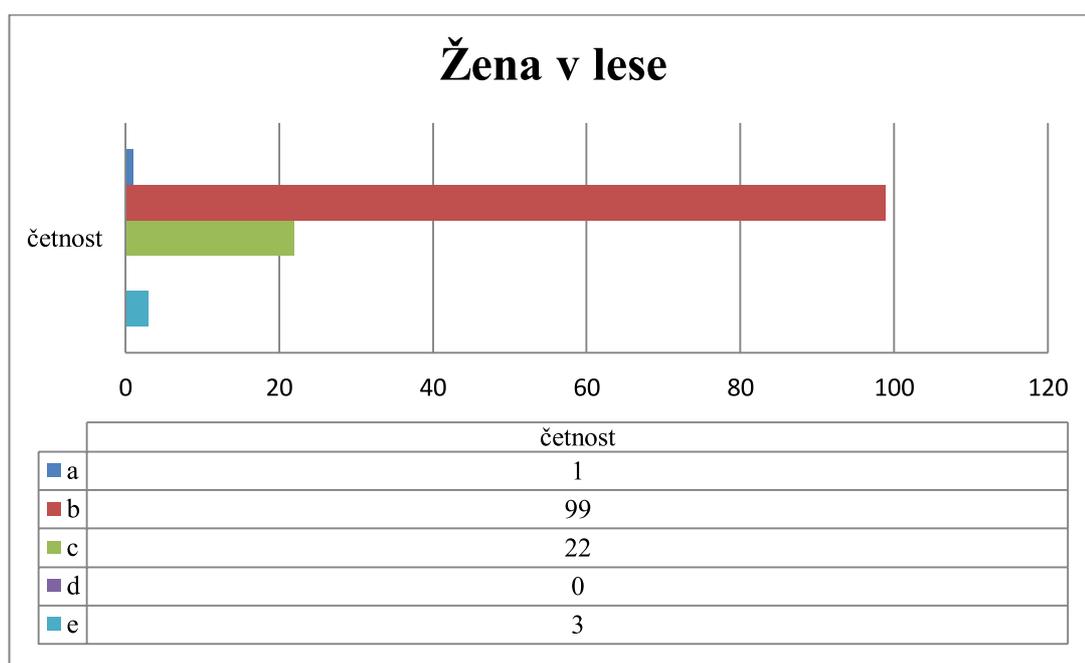
Celkový počet odpovědí této otázky je 127 ačkoli stále mluvíme o 111 respondentech. Tento rozdíl v odpovědích je zapříčiněný tím, že respondenti mohli vybrat i více odpovědí.

Velké množství respondentů odpovědělo, že by k osobě přistoupili a zjistili, co se děje. To mluví o vysoké míře empatie respondentů. Toto chování je však pouze teoretické. V reálné situaci by se pravděpodobně zachovali zcela odlišně. Zajímavé ale je, že respondenti, kteří zvolili dvě odpovědi, většinou vybrali odpověď a) i b). To znamená, že velmi malé procento lidí, kteří si myslí, že by pomohli, připouští, že by se mohli zachovat i opačně.

Situace 2

V druhé situaci si respondenti měli představit, že jsou se svojí rodinou v lese, kde naleznou ženu v běžeckém úboru, která nejeví známky života. Nacházejí se přibližně 2 kilometry od kraje lesa. Jak by se zachovali? I v tomto případě mohli vybrat více odpovědí a opět nikdo nevybral možnost „jiné“.

- a) Rychle svoji rodinu otáčím a odcházíme pryč
- b) Ihned jdu k ní a snažím se jí pomoci
- c) Z dálky na ni zkusím volat a poté volám záchrannou zdravotní službu
- d) Odcházím pryč z lesa, abych na ni někoho upozornil
- e) Volám policii (myslím, že je nebezpečná, v horším případě mrtvá)

Graf 7 – Odpovědi: Žena v lese

Na grafu vidíme, že téměř 90% respondentů vybralo možnost, kdy by okamžitě pomohli. V tomto případě je to zcela pochopitelné, protože by se i v reálné situaci ocitli v situaci, kdy se nemohou na nikoho jiného spolehnout, pouze na sebe.

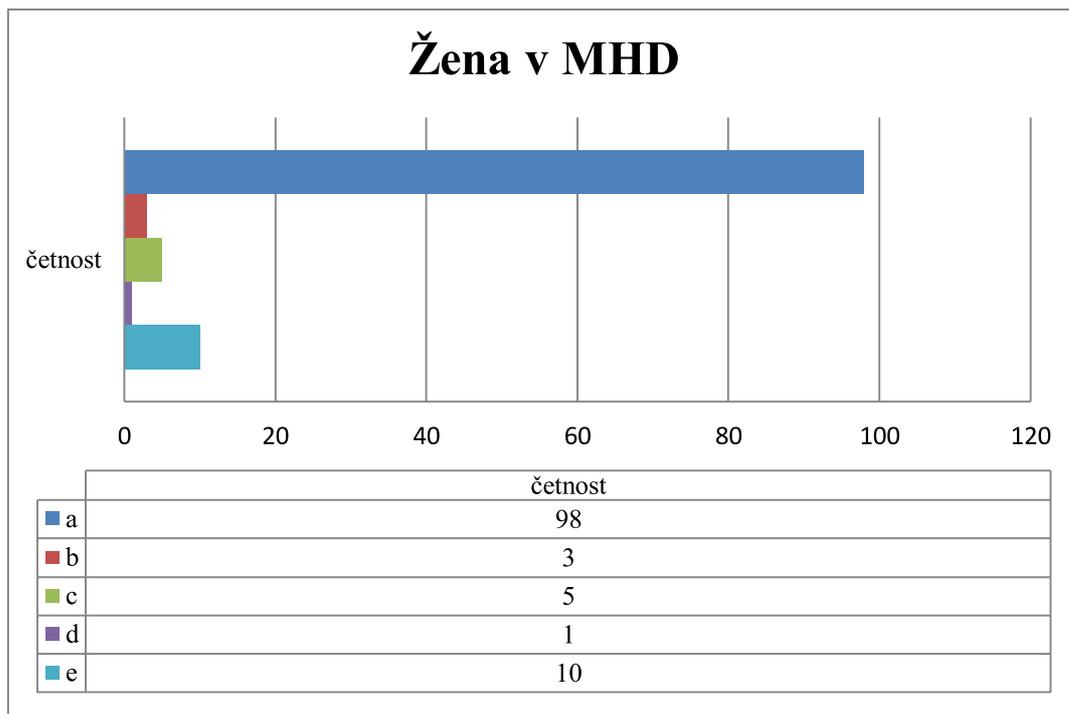
I v tomto případě je celkový počet odpovědí vyšší, než počet respondentů. V tomto případě pak respondenti, kteří vybrali dvě odpovědi, vybrali odpovědi b) a c). V obou případech by však poskytli pomoc.

Situace 3

V poslední případové situaci si respondenti měli představit relativně častý případ efektu přihlížejícího. Měli si představit, že sedí v MHD a na zastávce se snaží nastoupit maminka s kočárkem. Do MHD jsou však vstupy pouze se schody. Kolem je zase několik lidí, kteří nijak nereagují. Jak by reagovali oni?

Opět měli na výběr z několika možností a mohli jich zvolit i více. (Zde odpověď „jiné“ byla vyplněna pouze jednou a to jednou z odpovědí, které měli respondenti na výběr. Proto jsem odpověď přesunula do slovní odpovědi, která byla v možnostech a do grafu jsem možnost „jiné“ opět neuváděla.)

- a) Okamžitě se zvedám a bez toho aniž by mě oslovila, jí pomáhám
- b) Sedím dál na svém místě, je tu mnoho lidí, kteří ji mohou pomoci
- c) Sedím dál na svém místě, kdyby chtěla pomoci, řekne si
- d) Situaci nevěnuji pozornost a dělám, že ji nevidím
- e) Oslovuji někoho, kdo je silnější než já a vybízím ho, aby jí pomohl

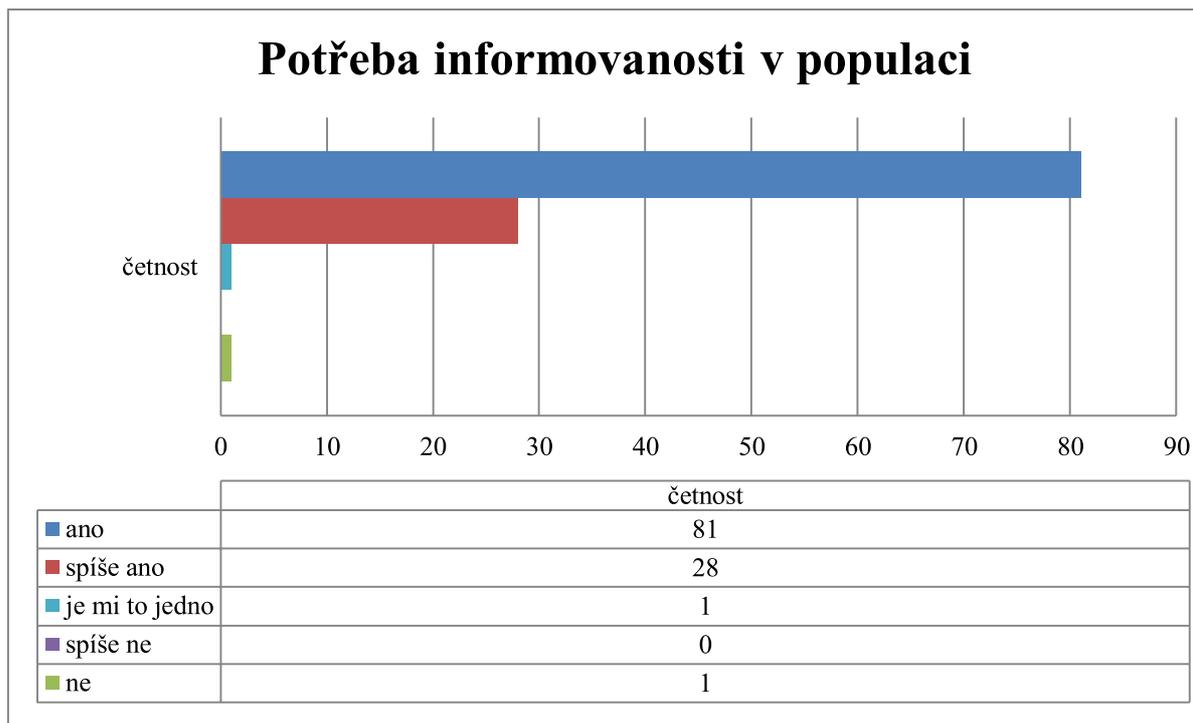

Graf 8 – Odpovědi: Žena v MHD

Tento graf obsahuje celkem 117 odpovědí na 111 respondentů. Graf ukazuje, že by respondenti opět téměř v 90% okamžitě pomohli. Tento výsledek může být ovlivněn tím, že poměr respondentů ženského pohlaví bylo značně více, než respondentů pohlaví mužského. Je možné, že se odpovídající ženy dokázaly více vcítit do maminky s kočárkem, protože některé již mají samy miminko, nebo předpokládají, že jednou mít budou. Opět se ale musíme zamyslet nad tím, že tyto odpovědi jsou pouze teoretické a v reálné situaci by se respondenti mohli zachovat zcela jinak.

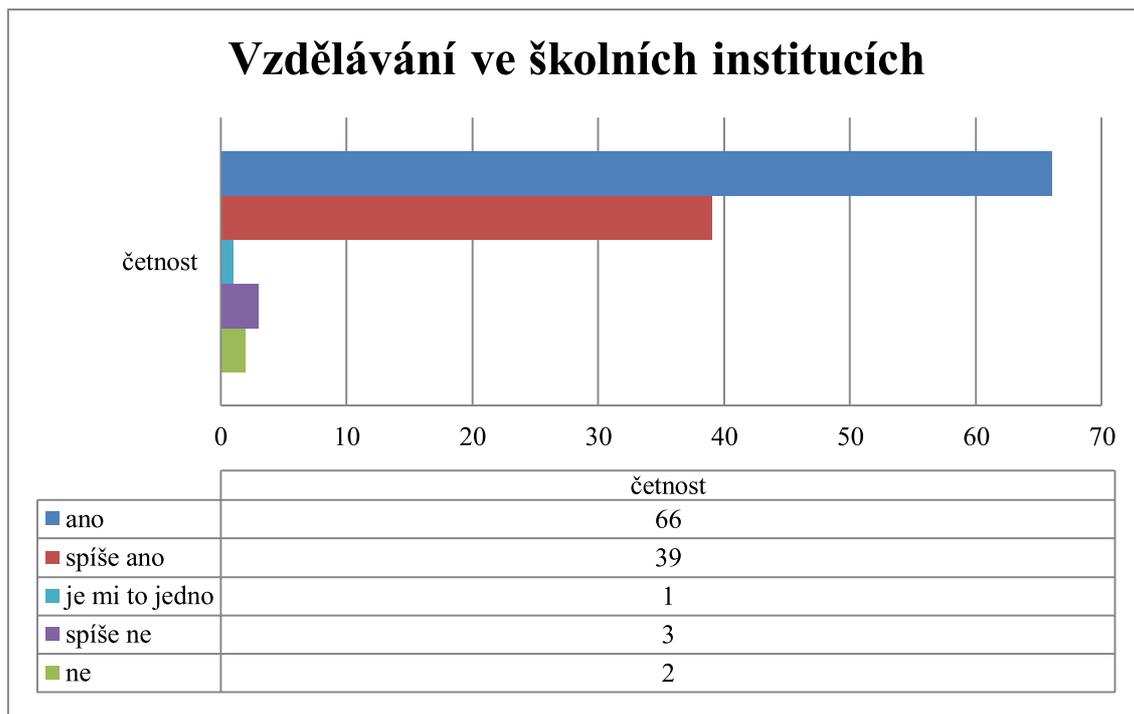
Vnímání důležitosti efektu přihlížejícího respondenty

Následující otázky byly zaměřeny na to, jak respondenti vnímají důležitost efektu přihlížejícího. Otázky byly zaměřeny na mluvení o problému v populaci a vzdělávání se v tomto směru ve školních institucích.

Graf 9 – Potřeba informovanosti v populaci

Podle získaných výsledků převedených do tohoto grafu, můžeme říct, že respondenti, kteří jsou ve věku od sedmnácti do devatenácti let, jsou si vědomi toho, že je potřeba o tomto tématu mluvit minimálně v populaci. Ačkoli většina respondentů nevěděla, co efekt přihlížejícího znamená, po vysvětlení tohoto pojmu, nabyt téměř celý zkoumaný vzorek přesvědčení, že by se o tomto tématu mělo mluvit v populaci a populace by měla být v tomto směru vzdělávána

Graf 10 – Vzdělávání ve školních institucích

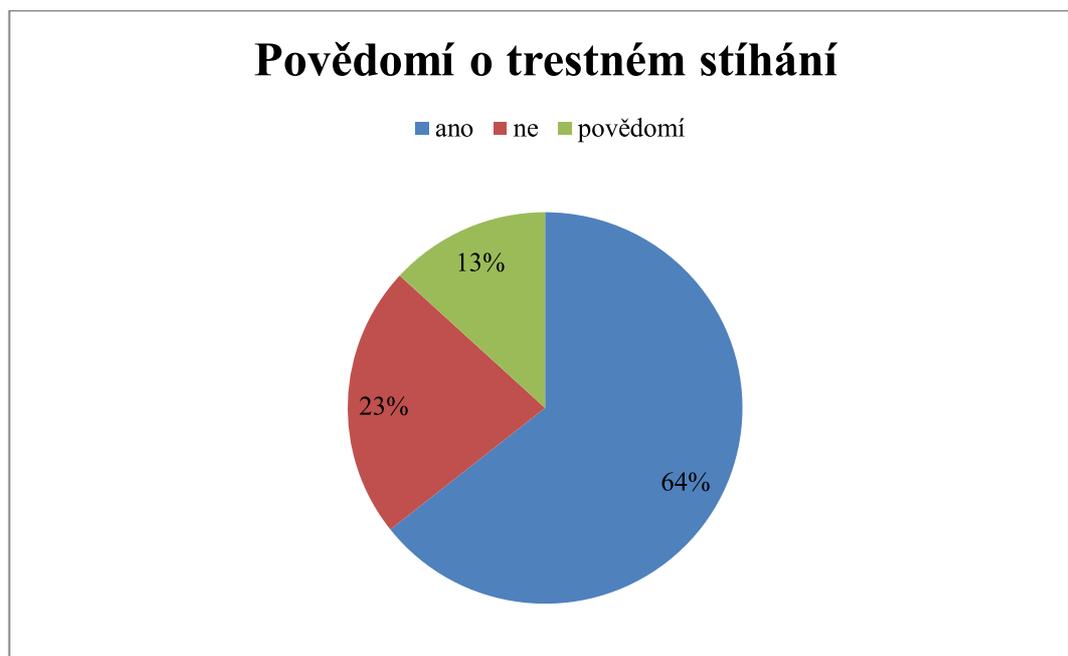
Z tohoto grafu je opět patrné to, že si respondenti myslí, že by měli být v tomto směru vzdělávání ve školních institucích. Jelikož se jedná o zkoumaný celek, který se právě pohybuje na prahu dospělosti a většina z nich navštěvuje školní instituce, je tedy na pováženou, zda by nebylo vhodné zařadit do školních osnov problematiku efektu přihlížejícího a informace o právní zodpovědnosti, která respondenty a jejich vrstevníky čeká.

Povědomí o trestní odpovědnosti a o správném počínu k zamezení tohoto stíhání

V dotazníku uvádím jako další otázky to, zda respondenti vědí, že nabytím právní plnoletosti mohou být trestně stíháni za neposkytnutí pomoci. Další otázku směřuji na povědomí o tom, zda vědí, jak se před tímto trestním stíháním mohou chránit.

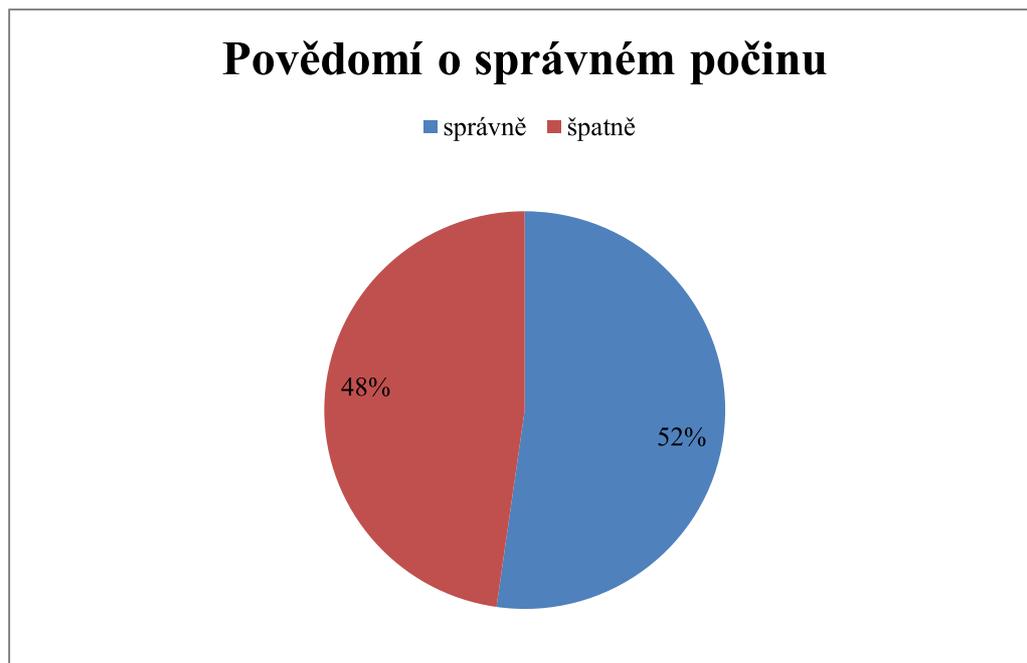
Tento trestný čin je ošetřen v trestním zákoníku § 150 o neposkytnutí pomoci v přesném znění „*Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač*

tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“

Graf 11 – Povědomí o trestním stíhání po dovršení dospělosti

Graf nám ukazuje, že povědomí o tom, že je člověk od nabytí plnoletosti v osmnácti letech zodpovědný za své činy a může být trestně stíhaný za neposkytnutí pomoci, je relativně velké. Toto poměrně vysoké procento mě poměrně překvapilo, protože se pohybuji mezi jedinci, kteří to nevědí ani ve svých třiceti, čtyřiceti či padesáti letech. Musím tedy říci, že tento výsledek mě vyvedl z omylu a tento fakt je respondentům vlastní.

Graf 12 – povědomí o správném počínu

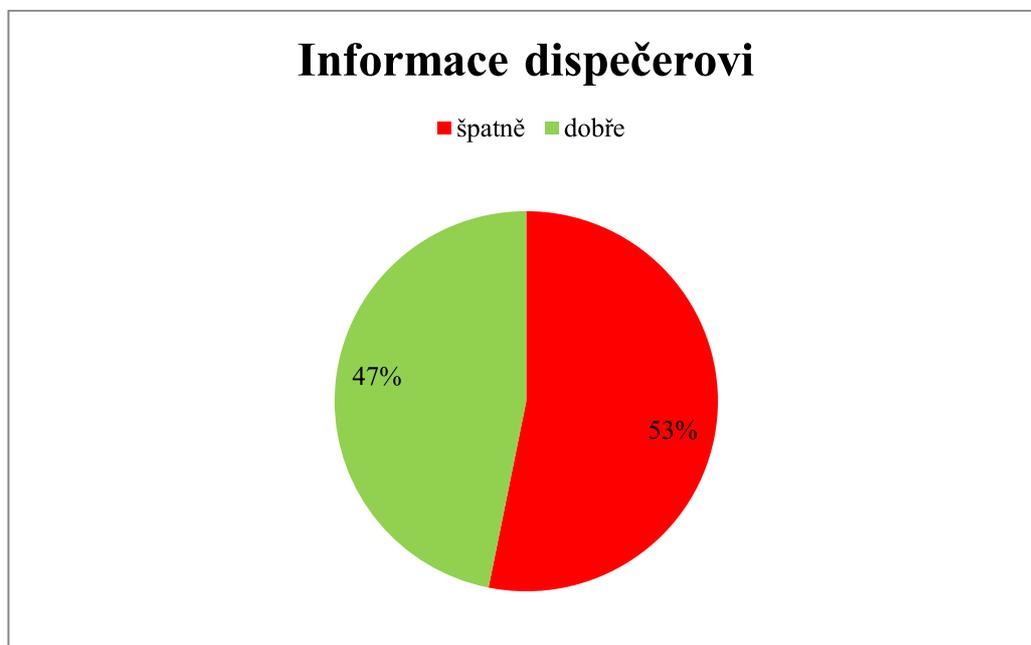
Co se týče výsledků na tomto grafu, byla jsem opět relativně překvapena. Myslela jsem si, že respondenti odpoví maximálně ve 30% správně. Výsledky mě však vyvedly z omylu a potvrdily, že větší polovina respondentů zná správný a dostatečný úkon. Tímto úkonem je pouhé zavolání záchranné zdravotní služby.

I když respondenti předčili mé očekávání, 52% správných odpovědí je stále velmi málo oproti dostačující informovanosti mládeže na prahu dospělosti. Myslím si, že je velmi důležité, aby tato informace byla mládeži na prahu dospělosti sdělována, protože je to dle mého názoru potřebný fakt k úspěšnému fungování ve společnosti.

Míra základních znalostí, které mohou pomoci člověku v krizové situaci

Další otázky se týkaly základních vědomostí, které by mohly pomoci člověku v krizové situaci, a které by měl každý znát. Do těchto informací jsem zařadila osm informací, které bychom měli sdělit dispečerovi. Ačkoli se tato vědomost může zdát zbytečná, protože se nás na tyto informace zeptá dispečer sám, vědomí o tom, na co se nás zeptá, nás v krizové situaci může lehce uklidnit. Pokud ale vůbec nevíte, jaké informace se sdělují, a dispečer se vás pak zeptá na otázku, kterou nečekáte, většinou se zvyšuje panika.

Mezi tyto informace patří vaše jméno, příjmení, místo, kde se nacházíte, co se pravděpodobně stalo, počet zraněných osob, jejich přibližný věk a pohlaví, jaké mají příznaky a zda se mohu k postiženému dostat. (Hasík a Srnský, 2012, s. 5-11)

Graf 13 – Informace o dispečerovi

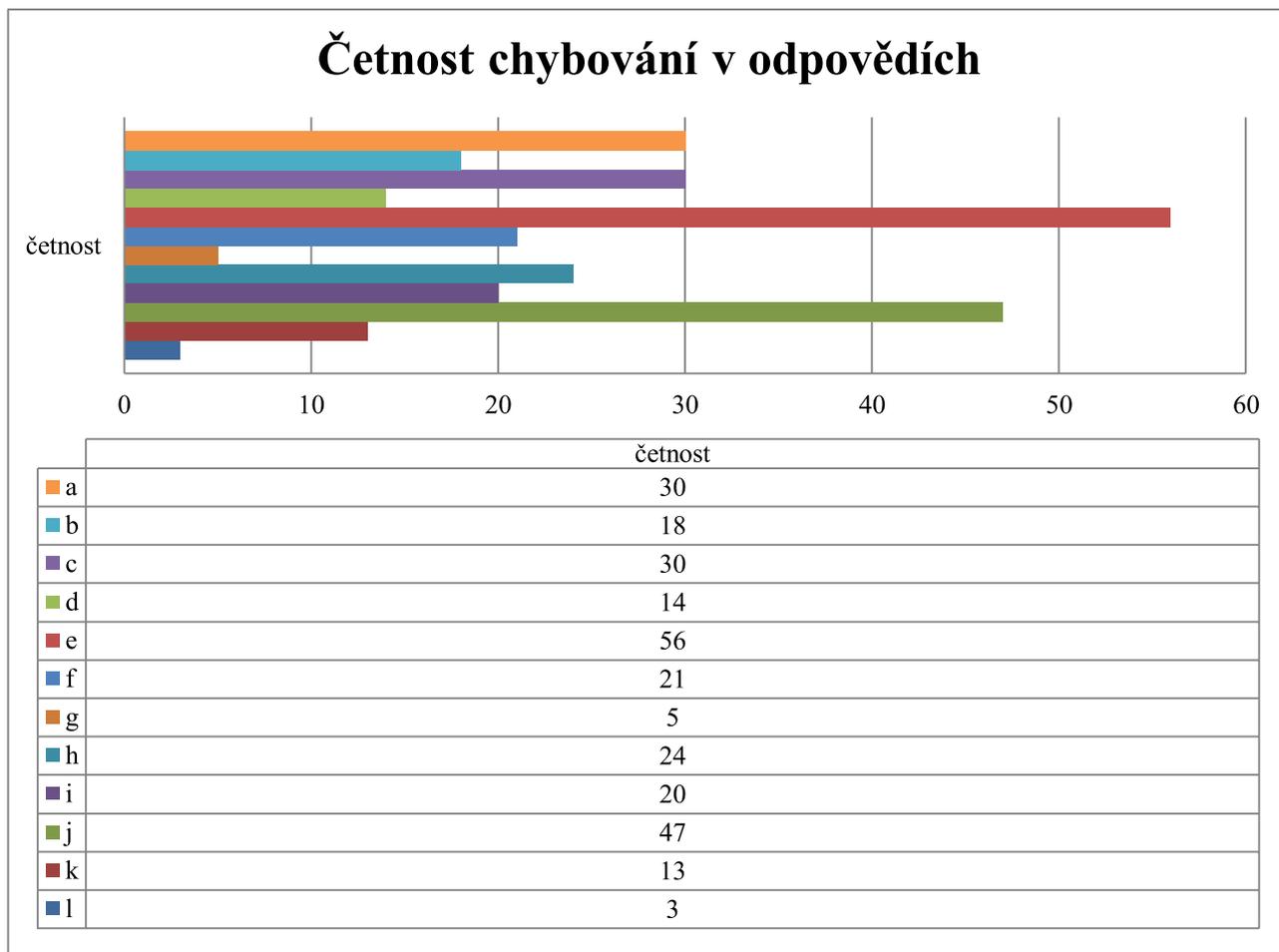
Z výsledku na tuto odpověď je jasné, že je mládež na prahu dospělosti relativně málo informována o tom, jaké informace se dispečerovi podávají. Pozitivní zjištění však je, že je mládež na prahu dospělosti informovaná ve větším měřítku, než jsem předpokládala. I tak je to méně, než by měl být standart, který já osobně uvádím alespoň na 80%.

I tak tento graf pozitivně vyvrací mojí domněnku, že budou respondenti odpovídat v 70% špatně a ve 30% správně. Myslím, že kdyby byla mládež na prahu dospělosti na toto téma vzdělávána ve školních institucích, byla by znalost těchto informací nadstandartní.

V další otázce měli respondenti vybrat z dvanácti možností šest správných úkonů, které by měli udělat v krizové situaci. Na výběr měli z těchto možností (věty označené tučným písmem jsou považovány za správné.):

- a) Zkontrolovat doklady postiženého a zjistit, kdo to je
- b) Kontrola, zda při pomoci neohrozím sebe, či jinou osobu**
- c) Před jakoukoli resuscitací nejprve sehnat ochranné pomůcky (jako je rouška PVC, či jen obyčejný kapesník na ústa)
- d) Resuscitovat vždy s umělým dýcháním
- e) Resuscitovat bez umělého dýchání, pokud nechceme**
- f) Poskytnutí jakékoli první pomoci postiženému**
- g) Volat záchrannou zdravotní službu**
- h) Pořádně s postiženým zatřást a snažit se přivést ho k vědomí
- i) Ihned, jak postižený nabyde vědomí, poskytnout mu tekutiny
- j) Udržet postiženého v teple**
- k) S postiženým zbytečně nemanipulovat**
- l) Postiženého se ihned pokusím posadit, aby nabyl vědomí a mohl se mnou komunikovat
- m) Jiné

Odpověď jiné není uvedena v grafu, ale respondenti ji ve 12 případech využili. Ve všech případech uvedli jako další úkon, že by zjistili, zda postižený dýchá a zda je při vědomí. Tato odpověď je také správná. Já ji mám zahrnutou v odpovědi f).

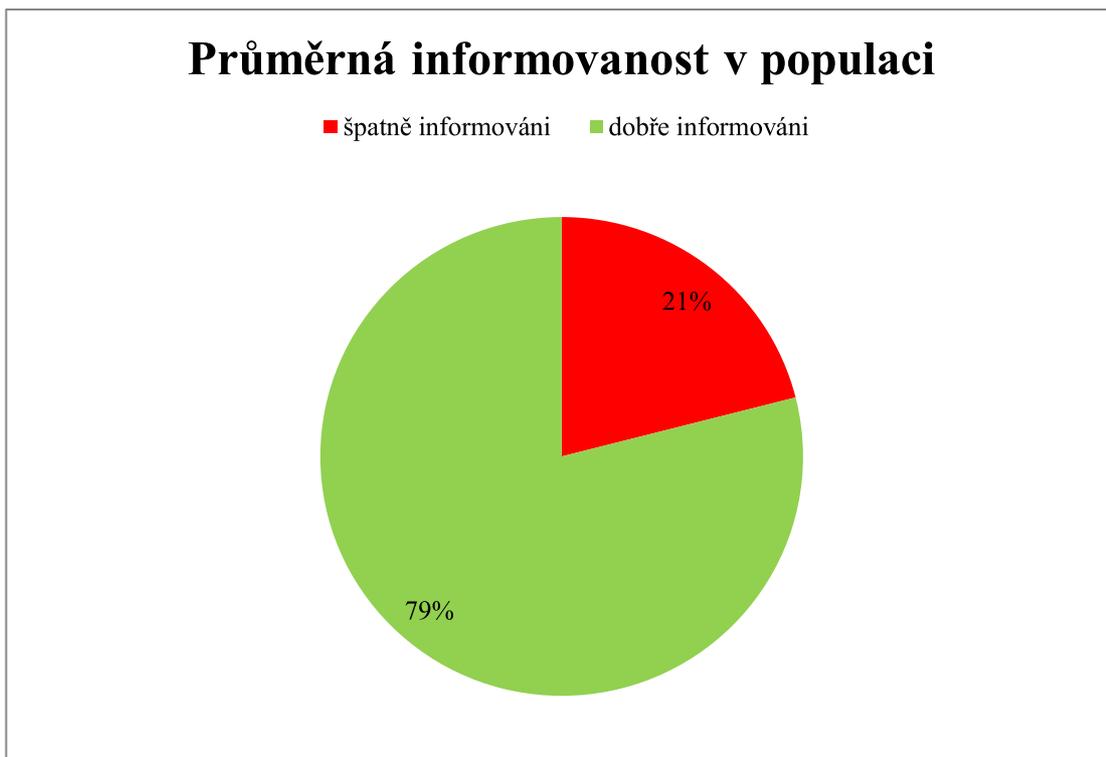

Graf 14 – Četnost chybování v odpovědích

Tento graf nám ukazuje počet špatných odpovědí u každé odpovědi zvlášť. Nejčastěji respondenti chybovali v odpovědi e). Resuscitace bez umělého dýchání, pokud nechceme. Resuscitovat musíme vždy, pokud postižený nedýchá. Myslím si, že chybování v této otázce způsobilo to, že v zákonu ještě před několika lety bylo, že jste povinni resuscitovat s umělým dýcháním. Studie ale ukázaly, že to není nutné, že stačí resuscitace bez dýchání a tak byl zákon upraven.

Situace, kdy má dýchání z úst do úst smysl je pouze v případě dítěte, protože zástava dýchání u dětí bývá ve většině případů kvůli vdechnutí nevhodného předmětu. Tím, že dítě „profouknete“, můžete předmět uvolnit a zachránit tak dítěti život. Dále má pak smysl dýchat do tonoucího, který má v dýchacích cestách vodu. I v tomto případě je dýchání z úst do úst doporučeno, ne však příkázáno zákonem.

Nejméně pak respondenti chybovali v případě volání záchranné zdravotní služby (pouze 5 respondentů tuto správnou možnost nezaškrtno) a v odpovědi l).

Graf 15 – Průměrná informovanost v populaci

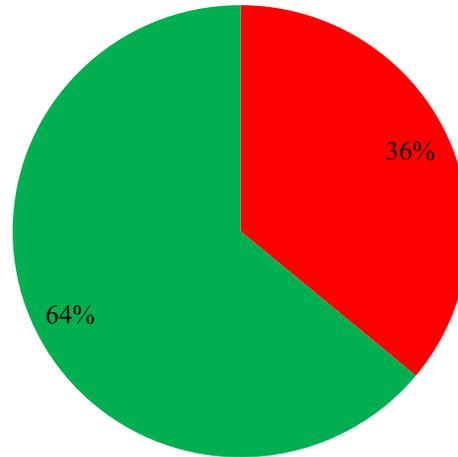
Ačkoli jsem takto dobré výsledky vůbec nečekala, je z grafu jasně patrné, že respondenti odpovídali velmi dobře. I když několik respondentů chybovalo relativně ve velké míře, průměrné šetření ukazuje, že úkony, které by měli v krizové situaci respondenti udělat, vybírali s velkou úspěšností.

Ve výsledcích se dokonce objevovali respondenti, kteří měli vše zcela správně. Opět musím říct, že jsem výsledky velmi překvapena, jelikož mé předpoklady byly zcela opačného rázu. Úkony v krizových situacích jsou respondentům tedy relativně jasné.

Poslední otázka v této sekci se zaměřovala na důležitá telefonní čísla, která bychom měli znát. Tato čísla se učíme již v mateřské škole, i tak se nám tato telefonní čísla občas pletou. Chtěla jsem tedy zjistit, jak tato čísla zná mládež na prahu dospělosti

Znalost důležitých telefonních čísel

■ špatně ■ dobře

Graf 16 – Znalost důležitých telefonních čísel

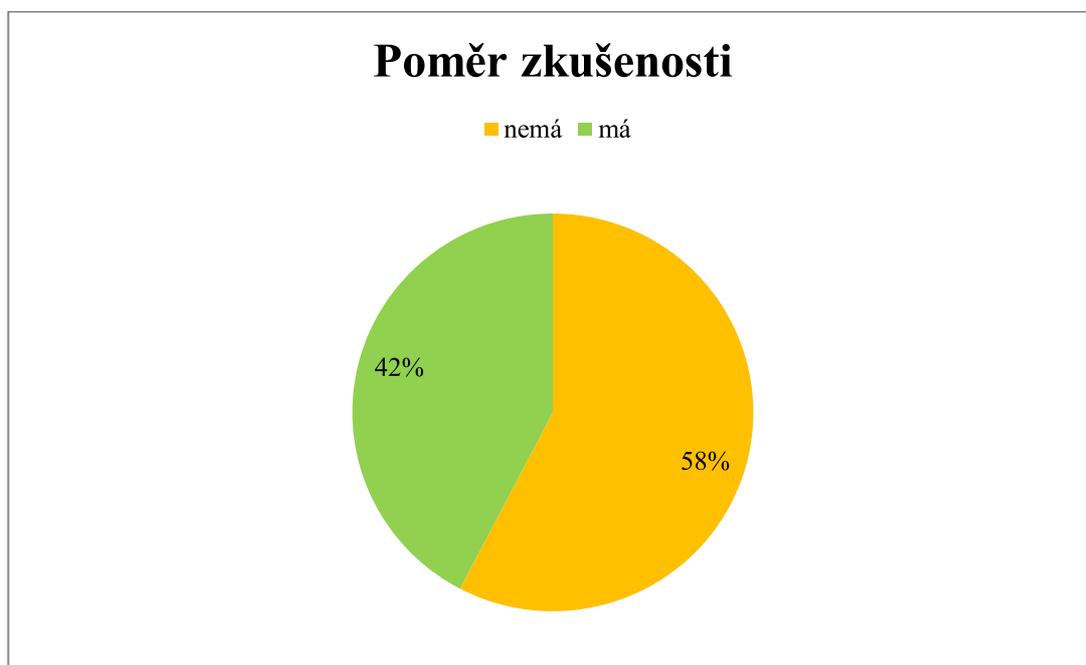
I když jsou tato čísla všude dostupná a narážíme na ně na veřejných místech, v obchodech, v MHD, z výsledků v grafu je vidět, že ačkoli správné odpovědi přesahují 50%, je úspěšnost v takto jednoduché otázce relativně nízká.

Do těchto čísel patří čísla: 158 – policie ČR, 155 – zdravotnická záchranná služba, 150 – hasičský záchranný sbor, 112 – jednotné evropské číslo tísňového volání. Respondenti nejvíce chybovali v čísle 112. Věděli, že toto číslo existuje a že se v krizové situaci může použít, nevěděli však, k jakému systému toto číslo patří a v jakých případech se na toto číslo můžeme obrátit.

Přesto, že mělo jít o jednoduchou doplňující otázku, jsem přesvědčena, že bychom měli být na tato telefonní čísla upozorňováni mnohem více a mnohem častěji. Jelikož se zdá, že tato znalost je samozřejmostí, její opakování je velmi opomíjeno a má to taky své následky. V krizové situaci se pak malá pochybnost může změnit v neovladatelnou paniku.

Vlastní zkušenosti respondentů s efektem přihlížejícího

Na závěr dotazníku jsem respondenty požádala, zda by mi mohli popsat, jestli se s efektem přihlížejícího setkali a jakou s ním mají zkušenost. Výsledky mluví takto.

Graf 17 – Poměr zkušenosti

Výsledky ukazují, že téměř polovina respondentů má zkušenost s tímto fenoménem. Většina respondentů se setkala s běžnými jevy, jako jsou maminky čekající na pomoc u MHD, ochota pustit staršího člověka do výtahu a sám jít po schodech, či pouhá pomoc posbírat popadané ovoce v obchodě. Objevili se zde však i velmi silné příběhy a tvrdé zkušenosti, které některé z respondentů poznamenají na celý život.

Dovoluji si uvést několik velmi zajímavých zkušeností od respondentů. Odpovědi byly zaznamenávány anonymně, proto u nich není uveden autor.

„Ano, na základní škole jsme byli s kamarády svědky kolapsu starší paní na ulici. Byli jsme vyděšení, ale jeden z nás doběhl na blízké autobusové nádraží a přivolal pomoc - starší osobu.“

„Ano na autobusové zastávce spadl kluk a začal se třást, všichni na něj koukali, ale nešli k němu, jedna paní volala sanitku, zastavilo auto, vystoupila z něj paní, která mu poskytovala pomoc. Pak přijela policie a sanitka.“

„2 auta se srazila a jen málo lidí vyšlo z aut ven pomoci. Zbytek seděl v autě a točili nebo fotili situaci“

„Ano, bohužel jsem mu sama několikrát podlehla - v Praze na Václavském náměstí ležel muž a krvácel z nosu, kolem šel dav lidí, ale nikdo jsme mu nepomohl.“

„Jedna žena měla záchvat, vypadalo to jako epileptický. Její manžel začal běhat po hotelu a volat pomoc. Většina lidí se jen koukala a nic neudělala. Jelikož dělám zdravotníka na zotavovacích akcích, hned jsem šla pomoci, ale dost mě mrzela neochota ostatních lidí. Jedna pracující z hotelu měla i problém zavolat záchrannou službu, když jsme jí řekli, protože jsme u sebe neměli telefon.“

Bohužel tyto příběhy respondentů nejsou ojedinělé. S takovouto zkušeností se setkává mnoho lidí, ať už jsou v roli postiženého, nebo jsou v roli pozorujícího. Bohužel se velmi často a lehce necháme ovlivnit davem a neuvědomujeme si, že je situace opravdu vážná.

Graf 18 – Pozitivní či negativní vnímání zkušenosti

Na tomto grafu je vidět, že polovina respondentů, kteří s efektem přihlížejícího mají zkušenost, mají zkušenost negativní a polovina pozitivní. Ti, kteří popisovali zkušenost jako negativní, to vysvětlovali tak, že je velmi mrzelo, že ostatní lidé byli k situaci lhostejní. Mluvili také o tom, že si sami připadali nepříjemně, když jako jediní pomáhali a ostatní se pouze dívali.

Ti, kteří popsali zkušenost jako pozitivní, naopak mluvili o sounáležitosti lidí a o tom, že se snažilo ihned zasáhnout spoustu kolemjdoucích. Také zmiňovali své pozitivní zážitky, když oni sami potřebovali pomoc.

Výsledky tedy ukazují, že zkušenosti respondentů jsou jak pozitivní, tak i negativní. Myslím si, že tento jev ovlivňuje to, odkud respondenti pochází, zda svoje zkušenosti zažili v malých vesnicích či městech, nebo naopak ve velkoměstech obklopeni davem.

2.5 Odpovědi na výzkumné otázky

Po analýze všech výsledků je vhodné, abych je shrnula a jednotlivá zjištění přiřadila k výzkumným otázkám.

Hlavní výzkumná otázka se zaměřuje na zmapování informovanosti o efektu přihlížejícího u mládeže na prahu dospělosti. Díky šetření a analýzy dotazníků, můžeme potvrdit, že informovanost o tomto jevu mezi mládeží na prahu dospělosti je opravdu nízká. Znalosti tohoto jevu a jeho správné chápání je na nízké úrovni, proto si myslím, že je důležité, aby se nějakým způsobem zasáhlo a tento fakt se začal řešit.

Další dílčí výzkumná otázka se zaměřovala na reakci dospívajících v krizové situaci. Z výsledků je patrné, že vysoké procento respondentů disponuje vysokou mírou empatie a prosociálního chování, alespoň na úrovni teorie. Jak už jsem zmínila u analýzy výsledků, myslím si, že takto vysoká míra ochoty pomoci je ovlivněna tím, že v dotazníku odpovídalo mnohem větší procento dospívajících žen, než mužů.

Výzkumnou otázku zabývající se vnímáním důležitosti tohoto tématu, můžeme definovat jako nadměru potřebnou i z hlediska pocitů a vnímání dospívajících. Dle získaných dat můžeme říci, že i když jsou respondenti mentálně teprve na prahu dospělosti, uvědomují si potřebu o tomto tématu mluvit, jak ve veřejné společnosti, tak i ve školských zařízeních.

Výzkumná otázka týkající se tématu základních znalostí, které by nám mohly pomoci v krizových situacích, mě ve výsledku velice překvapila. Mé předpokládání bylo, že dospívající, jsou v těchto ohledech velice špatně informováni. Výsledky však potvrdily pravý opak. Z výsledků je patrné, že respondenti by si v krizové situaci se základními znalostmi poradili velmi dobře. I tak je ale stále co zlepšovat.

Poslední otázka se zaměřením na zkušenosti respondentů ukázala, že jsou respondenti rozděleni téměř na dvě přesné poloviny. Jedni zkušenosti mají, druzí ne. Ti, co zkušenosti mají, jsou rozděleni na další dvě poloviny, které hovoří o vnímání zkušeností pozitivně či negativně. Respondenti v tomto ohledu mohou být ovlivněni tím, kde zkušenost získali a také počtem osob kolem.

Celkové šetření přineslo velmi zajímavé odpovědi na otázky, které byly položeny. Výzkum byl tedy dle mého názoru úspěšný a data se dají použít a převést na zbytek populace na prahu dospělosti.

2.6 Návrh na další výzkumy

Návrh na zkoumání vlivu používání elektronických zařízení na efekt přihlížejícího

Jedním z velmi zajímavých výzkumů týkajících se efektu přihlížejícího přenesený do dnešní moderní doby, by mohl být výzkum, který by zkoumal, zda má používání elektronických přístrojů nějaký vliv na tento fenomén.

Myslím, že by bylo velmi zajímavé zkoumat, zda používání například mobilních telefonů nás nějak ovlivňuje v krizové situaci. Fakt, že v dnešní době zavolat záchranou zdravotní službu, je závislé na náročnosti odemknutí vaší obrazovky, mě vede k myšlence, jestli nás toto nějak ovlivňuje v rozhodování, zda pomůžeme.

Dále mě napadá otázka, zda sluchátka, tedy sluchové odříznutí od reálného světa, nás ovlivňuje. Má na nás vliv virtuální svět natolik, že nám přijde důležitější, než ten skutečný? Rozsah provedení pro úspěšný výzkum si ale nedokážu představit.

Návrh na zkoumání efektu přihlížejícího ve školách

Jelikož se o tomto tématu velmi málo mluví, myslím si, že by bylo vhodné, vytvořit experiment na několika školách najednou. Mohlo by jít o velmi přesnou repliku experimentu Beamana přenesený na dnešní virtuální dobu.

Prvotní průzkum by se zaměřoval na možnosti pomoci od studentů, kteří nejsou o efektu přihlížejícího informováni. Poté by měli být poučeni na odborné přednášce zaměřující se na toto téma. Do tohoto experimentu by se dala zakomponovat myšlenka nepřímé informace a přímou přednášku tak úplně vypustit. Ve většině dnešních škol už jsou na chodbách instalovány monitory, na kterých se promítají fotografie ze školních akcí, nebo informace o novinkách a aktualitách ze školy.

Myslím si, že by mohlo být zajímavé zjistit, zda se dá podsunout informace o efektu přihlížejícího respondentům i nevědomě a na základě toho tak snížit neochotu pomoci. Následně pak celý experiment opakovat již se zdánlivě informovanými studenty a zjistit, zda míra ochoty pomoci stoupá i v moderní době pomocí nepřímého sdělení.

Aby tento experiment měl efekt, měl by být navrhnout na delší časové období. Pokud by byl experiment vytvořen a zrealizován během měsíce, nemyslím si, že by měly výsledky takovou váhu, jako výsledky z například ročního experimentu.

Návrh na zkoumání efektu přihlížejícího ve městech

Efekt přihlížejícího je celkově velmi málo probírán v široké populaci. Myslím si, že by bylo velmi zajímavé zaměřit se na nějaké menší město a v různých lokalitách uskutečnit experiment, který by zakládal na fiktivní osobě potřebující pomoc (herec). Ze získaných dokumentů by pak experimentátor vytvořil grafy, které by ukazovaly, jak byli lidé ochotni pomoci.

Následně by v průběhu roku probíhaly přednášky, semináře a informační schůzky na téma efektu přihlížejícího, jak efektivně pomoci a základy první pomoci. Tyto přednášky by se realizovaly v různých okruzích. Seniorům, na základních školách, pro veřejnost, ve firmách by mohl být zakomponován v rámci školení. Jako informační zdroj by se mohly použít i místní noviny a internetové stránky.

Po roce těchto přednášek a celkové snaze plošně informovat veřejnost o problematice a možnostech pomoci, by se experiment opakoval. Experimentátor by pak porovnával výsledky před informačními snahami a po nich. Na tomto rozsáhlém výzkumu by se mohla názorně demonstrovat teorie, že pokud bude veřejnost informována o dané problematice, efekt přihlížejícího se sníží.

Myslím si, že toto téma by mohlo být velmi zajímavé pro diplomovou práci. Pokud mi to v budoucnu škola umožní a já budu úspěšně pokračovat studiem až k diplomové práci, ráda bych tento rozsáhlý projekt zrealizovala.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zmapovat informovanost o efektu přihlížejícího u mládeže na prahu dospělosti. Předpokládaný úsudek mluvil o velmi nízké informovanosti a kontaktu s touto problematikou.

Výsledky z výzkumu ukázaly, že tato teorie je správná a informovanost o tomto problému je opravdu velmi nízká. Myslím si, že je velmi důležité, aby se o tomto tématu mluvilo a veřejnost v tomto směru byla informována. Odpovědi respondentů na prahu dospělosti ukazují, že i oni cítí potřebu se v tomto směru vzdělávat.

Jsem přesvědčena, že nás škola připravuje na teoretické situace, které nás čekají v budoucím životě. Informace o právní zodpovědnosti a o tom, co člověk nabytím dospělosti získává a ztrácí, jsou však dle mého přesvědčení nedostačující. Jsem přesvědčena, že zařazení tohoto tématu do osnov výuky je krok k větší toleranci a loajalitě mezi lidmi.

Výzkum se zaměřoval také na otázku, jak je populace na prahu dospělosti informována o základních znalostech, které by člověku pomohly v krizové situaci. Můj předpoklad byl, že tato úroveň je velmi nízká. Ze získaných výsledků ale můžeme konstatovat, že míra těchto znalostí je podstatně vyšší, než bylo mnou předpokládáno.

Jsem si jistá, že tyto výsledky jsou pozitivním znakem toho, že nynější dospívající společnost má ještě dostatek schopností a dovedností, aby dokázala efektivně pomoci. Je však jasné, že další vzdělávání v této oblasti je nezbytné, aby tato míra úspěšnosti byla udržitelná i na další generace.

Zkušenosti, které respondenti získali, jsou jak pozitivní tak i negativní, ale v teoretických krizových situacích, by se velké množství zachovalo prosociálně. Doufám, že toto jednání by pro ně bylo typické i v reálných situacích. Myslím si však, že díky vyplnění mého dotazníku jsou respondenti alespoň částečně informováni a v budoucím životě budou jednat i nadále prosociálně.

Jako celkové shrnutí celého výzkumu musím uvést, že ačkoli respondenti ve velké míře nevěděli, co efekt přihlížejícího znamená, jejich znalosti a předpokládané chování, mě vede k uznání faktu, že dospívající společnost není tolik lhostejná a

neinformována, jak jsem předpokládala. Výsledky jsem nakonec byla velmi mile překvapena.

3 Soupis použité literatury a pramenů

3.1 Knižní zdroje

COLLINSOVÁ, Suzanne. *Hunger games*. 3. vydání. V Praze: Fragment, 2019, s. 330, ISBN 978-80-253-4308-1

FREUD, Sigmund. *O člověku a kultuře*. Praha: Odeon, 1990. Eseje, s. 224, ISBN 80-207-0109-5.

HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Sociální psychologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2003. Texty pro distanční studium., s. 5-9, 12-16, 41-44, ISBN 80-729-0118-4.

HASÍK, Juljo a Pavel SRNSKÝ. *Standardy první pomoci*. 2., přeprac. vyd. Praha: Český červený kříž, 2012, s. 5-11, ISBN 978-80-87729-00-7.

HAYESOVÁ, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2011, s. 9-18, 121-129, 135-139, ISBN 978-80-7367-909-5.

HODNÝ, Jiří. *Vybrané kapitoly ze sociologie: studijní text*. Brno: Univerzita obrany v Brně, 2020, s. 20-27, ISBN 978-80-7582-113-3

HUNT, Morton M. *Dějiny psychologie*. Vydání čtvrté. Praha: Portál, 2015, s. 395-408, ISBN 978-80-262-0898-3

KALIBOVÁ, Klára, Katarzyna PAWLIK a Irena BIHÁRIOVÁ. *Tváří v tvář předsudečnému násilí: příručka pro sociální pracovníky a pracovnice*. Praha: In Iustitia, 2016, s. 9, ISBN 978-80-88172-07-9.

KOTÁSKOVÁ, Jarmila. *Socializace a morální vývoj dítěte*. Praha: Československé akademie věd, 1987, s. 50-60, 73-75, ISBN 21-089-87

LE BON, Gustave. *Psychologie davu. Psychologie davu*. Vydání čtvrté, v Portále první, revidované. Praha: Portál, 2016, s. 13-34, ISBN 978-80-262-1028-3.

MLČÁK, Zdeněk. *Prosociální chování v kontextu dispozičních aspektů osobnosti*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2010, s. 12-17, 72-114, ISBN 978-80-7368-857-8.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, s. 225-226, ISBN 978-80-200-1679-9

NOVÁK, Tomáš. *O předsudcích*. Brno: Doplněk, 2002, s. 7-11, ISBN 80-723-9121-6.

PREKOP, Jirina. *Empatie: vcítění v každodenním životě*. Praha: Grada, 2004, Psychologie pro každého, s. 22-23, ISBN 80-247-0672-5.

RYMEŠOVÁ, Pavla a Kateřina CHAMOUTOVÁ. *Průvodce psychologií osobnosti a sociální psychologií*. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2014, s. 87 -89, ISBN 978-80-213-2433-6.

SLATER, Lauren. *Pandořina skříňka: nejvýznamnější psychologické experimenty 20. století*. Praha: Portál, 2019, s. 37-70, 103-122, ISBN 978-80-262-1468-7

SÝKORA, Peter, ed. *Altruismus, reciprocita a solidarita*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2011, s. 44-63, 83-97, ISBN 978-80-8105-274-3.

SZOTKOWSKI, René. *Metody kvantitativně a kvalitativně orientovaného výzkumu v pedagogice* [přednáška], 2018, Olomouc

Trestní zákoník, § 150 o neposkytnutí pomoci

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada), s. 339-340, ISBN 978-802-4714-288

ZÁŠKODNÁ, Helena a Zdeněk MLČÁK. *Osobnostní aspekty prosociálního chování a empatie*. Praha: Triton, 2009, s. 13-45, 49-54, 67-73, 99-148, ISBN 978-80-7387-306-6.

3.2 Internetové zdroje

Bibb Latané. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2016, 2016 [cit. 2020-05-12]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bibb_Latan%C3%A9

BROWNE, Grace. *Efekt vedlejších osob: Výsledek slavné psychologie může být úplně špatný*. NewScientist [online]. NewScientist, 2019, 26. června 2019 [cit. 2020-05-12]. Dostupné z: <https://translate.google.com/translate?hl=cs&sl=en&u=https://www.newscientist.com/article/2207693-bystander-effect-famous-psychology-result-could-be-completely-wrong/&prev=search>

Databáze videí YouTube, <https://www.youtube.com/?hl=cs&gl=CZ>

Efekt apatického diváka: Proč přihlízející nepomohou oběti? Manipulátoři: Na faktech záleží [online]. Praha 1: Manipulátoři.cz z.s, 2015, 5.10. [cit. 2020-05-12]. Dostupné z: <https://manipulatori.cz/efekt-apatickeho-divaka-proc-prihlizejici-nepomohou-obeti/>

John M. Darley. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020, 25. dubna [cit. 2020-05-12]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/John_M._Darley

KULHÁNEK, František. *Aschův test konformity: Proč se lidé tak snadno přizpůsobují většině?* Refresher [online]. 2018, 22. červenec 2018 [cit. 2020-05-06]. Dostupné z: <https://refresher.cz/56464-Aschuv-test-konformity-Proc-se-lide-tak-snadno-prizpusobuji-vetsine?gdpr-accept=1>

Stanley Schachter. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2018, 2018 [cit. 2020-05-12]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Stanley_Schachter

Tvorba dotazníků, <https://www.survio.com/cs/>

Wondershare Filmora 9, stažení zdarma, https://filmora.wondershare.net/video-editor/?gclid=CjwKCAjwwYP2BRBGEiwAkoBpAsCPoPxD5dZMEHRKIlhwawNoJYGDKqkMIDQoP8bm1Tss4k44NWr6mxoCo6gQAvD_BwE

3.3 Zdroje obrázků

Efekt apatického diváka: Proč přihlízející nepomohou oběti? Manipulátoři: Na faktech záleží [online]. Praha 1: Manipulátoři.cz z.s, 2015, 5.10. [cit. 2020-05-12].

Dostupné z: <https://manipulatori.cz/efekt-apatickeho-divaka-proc-prihlizejici-nepomohou-obeti/>

Efekt apatického svedka. In: Interez [online]. Slovensko, 2016 [cit. 2020-05-19].

Dostupné z: <https://www.interez.sk/blog/efekt-apatickeho-svedka-psychologicky-experiment-ktory-dokazal-preco-ludom-nudzi-nepomahame-aj-keď-mozeme/>

Milgrams experiment. In: Moderntherapy [online]. Eatontown: Moderntherapy, 2018

[cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://moderntherapy.online/blog-2/milgrams-experiments-explained>

Psychologie marketingu shody. In: Tech Centric Marketing [online]. Tech Centric

Marketing, 2011 [cit. 2020-05-19]. Dostupné z: <https://techcentricmarketing.wordpress.com/2011/10/20/making-an-asch-of-one%E2%80%99s-self-%E2%80%93-the-psychology-of-conformity-marketing/>

Stanley Milgram. In: Harvard University [online]. Cambridge [cit. 2020-05-18].

Dostupné z: <https://psychology.fas.harvard.edu/people/stanley-milgram>

4 Seznamy

4.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 – Milgramův experiment.....	15
Obrázek 2 – Stanley Milgram.....	15
Obrázek 3 – Aschův experiment	19
Obrázek 4 – Kitty Genovese (vlevo), Winston Moseley (vpravo).....	34
Obrázek 5 – Bibb Latané (vlevo), John Darley (vpravo).....	37

4.2 Seznam grafů

Graf 1 – Věk respondentů	53
Graf 2 – pohlaví respondentů	54
Graf 3 – Povědomí o efektu přihlížejícího – četnost	55
Graf 4 – Povědomí o efektu přihlížejícího – procenta.....	55
Graf 5 – Chápání efektu přihlížejícího.....	56
Graf 6 – Odpovědi: Muž u centra.....	58
Graf 7 – Odpovědi: Žena v lese.....	59
Graf 8 – Odpovědi: Žena v MHD.....	61
Graf 9 – Potřeba informovanosti v populaci	62
Graf 10 – Vzdělávání ve školních institucích	63
Graf 11 – Povědomí o trestním stíhání po dovršení dospělosti.....	64
Graf 12 – povědomí o správném počínu	65
Graf 13 – Informace o dispečerovi	66
Graf 14 – Četnost chybování v odpovědích.....	68
Graf 15 – Průměrná informovanost v populaci	69
Graf 16 – Znalost důležitých telefonních čísel.....	70

Graf 17 – Poměr zkušenosti	71
Graf 18 – Pozitivní či negativní vnímání zkušenosti	72

5 Přílohy

Příloha 1 – Celý dotazník

BYSTANDER EFFECT

Dobrý den,

věnujte, prosím, čas tomuto dotazníku, který vypomůže k tvorbě mé bakalářské práce. Dotazník se věnuje bystander effectu (efekt přihlížejícího).

Prosím, abyste si před vyplňováním dotazníku nezjišťovali žádné informace ohledně tématu a při vyplňování nevyužívali internet!

Tímto byste mohli ovlivnit výsledky dotazníku.

V dotazníku se nemůžete vracet.

Vyplnění dotazníku by vám nemělo zabrat více jak 15 minut.

Velmi vám děkuji!

1. /17. Prosím, vyplňte svůj věk.

Nápověda k otázce: *Číslovkou*

2. /17. Vyberte, prosím, pohlaví.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

muž

žena

3. /17. Slyšel/a jste někdy o pojmu bystander effect (známé také jako efekt přihlížejícího, efekt předávání zodpovědnosti)?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Ano, určitě

Ne, vůbec

Možná, přijde mi to povědomé

4. /17. Co tento pojem podle vás znamená?

5. /17. Představte si, že se ocitáte v situaci, kdy vycházíte z nákupního centra. Na blízkých schodech u centra napůl sedí, napůl leží jakýsi ne moc upravený muž a nehýbe se. Zastavíte se a chvíli na něj hledíte. Okolo něj bez povšimnutí projde 10 dalších osob. Jak zareagujete vy?

Nápověda k otázce: *Můžete vybrat více odpovědí.*

- a. Půjdu dál a nebudu se o něj zajímat, je tu mnoho jiných lidí
- b. Půjdu k němu a zjistím, co se s ním děje
- c. Upozorním na něj obsluhu z nákupního centra, ale víc to neřeším
- d. Zeptám se na něj kolemjdoucího
- e. Zavolám záchrannou službu, ale nejdu k němu
- f. Zavolám policii, protože se chová podezřele
- Jiná...

6. /17. Představte si, že jdete se svojí rodinou na procházku v lese. Přibližně 2 kilometry od místa, kde se do lesa vchází, naleznete slečnu/ženu v běžeckém úboru, která leží na boku a nejeví známky života. Jak zareagujete?

Nápověda k otázce: *Můžete vybrat více odpovědí.*

- a. Rychle svoji rodinu otáčím a odcházíme pryč
- b. Ihned jdu k ní a snažím se jí pomoci
- c. Z dálky na ni zkusím volat a poté volám záchrannou zdravotní službu
- d. Odcházím pryč z lesa, abych na ni někoho upozornil
- e. Volám policii (myslím, že je nebezpečná, v horším případě mrtvá)
- Jiná...

7. /17. Představte si, že jedete v MHD. Na další stanici (zastávce) stojí maminka s kočárkem a jediný vstup do MHD je po schodech. Nikdo nic nedělá. Jak zareagujete?

Nápověda k otázce: *Můžete vybrat více odpovědí.*

- a. Okamžitě se zvedám a bez toho aniž by mě oslovila, jí pomáhám
- b. Sedím dál na svém místě, je tu mnoho lidí, kteří ji mohou pomoci
- c. Sedím dál na svém místě, kdyby chtěla pomoci, řekne si
- d. Situaci nevěnuji pozornost a dělám, že ji nevidím
- e. Oslovuji někoho, kdo je silnější než já a vybízím ho, aby jí pomohl
- Jiná..

Bystander effect, neboli efekt přihlížejícího je fenomén, který mluví o tom, že čím více lidí vidí kritickou situaci, tím menší je pravděpodobnost, že někdo z nich pomůže. Je to z toho důvodu, že každý z přítomných předává svoji zodpovědnost na druhého a druhý na třetího atd. V praktickém případě je to vidět např.: pokud omdlíte v lese, první člověk, který vás uvidí, vám s největší pravděpodobností pomůže. Pokud ale omdlíte na nádraží, hledí na vás dvacet lidí, kteří se po sobě dívají a v duchu si říkají: „Pomůže někdo jiný, je nás tu dost.“ Nikdo však pravděpodobně nezasáhne.

K bystander effectu řadíme i situace, jako je pomoc cizí osobě (jako například v otázce s mamkou a kočárkem při vstupu do MHD). Nejlépe se to však chápe na drastických případech.

Je však prokázáno, že pokud je o tomto fenoménu populace informována, neochota pomoci velice klesá.

8. /17. Nyní, když jsme si bystander effect objasnili:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Věděl/a jsem, o co se jedná
- Věděl/a jsem částečně, teď jsem se ujistil/a, že vím
- Myslel/a jsem si to špatně
- Neznal/a jsem a neznám

9. /17. Myslíte si, že je potřeba, aby se o tomto tématu v populaci mluvilo a byli jsme tak vzdělávání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Je mi to jedno

10. /17. Myslíte si, že je důležité, aby tato problematika byla probírána ve školách?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Je mi to jedno

11. /17. Věděl/a jste, že od 18 let za neposkytnutí pomoci, můžete být trestně stíháni?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne
- Měl/a jsem povědomí, ale jistý/á jsem si nebyl/a

12. /17. Co stačí udělat, abyste nemohli být trestně stíháni za neposkytnutí první pomoci?

13. /17. Co byste po zavolání záchranné zdravotní služby měl/a dispečerovi sdělit?

Nápověda k otázce: *Nápověda: Jde o 8 informací.*

14. /17. Vyberte, jaké úkony byste měl/a dodržovat v krizové situaci.

Nápověda k otázce: *Můžete vybrat více odpovědí.*

- Zkontrolovat doklady postiženého a zjistit, kdo to je
- Kontrola, zda při pomoci neohrozím sebe, či jinou osobu
- Před jakoukoli resuscitací nejprve sehnat ochranné pomůcky (jako je rouška PVC, či jen obyčejný kapesník na ústa)
- Resuscitovat vždy s umělým dýcháním
- Resuscitovat bez umělého dýchání, pokud nechceme
- Poskytnutí jakékoli první pomoci postiženému
- Volat záchrannou zdravotní službu
- Pořádně s postiženým zatřást a snažit se přivést ho k vědomí
- Ihned, jak postižený nabyde vědomí, poskytnout mu tekutiny
- Udržet postiženého v teple
- S postiženým zbytečně nemanipulovat
- Postiženého se ihned pokusím posadit, aby nabyl vědomí a mohl se mnou komunikovat
- Jiný úkon (doplň)

15. /17. Znáte s jistotou všechna důležitá základní telefonní čísla.

Nápověda k otázce: *Vyplňte státní orgán a telefonní číslo (př. Zdravotní záchranná služba - xxxxx). Nápověda: Jsou 4*

16. /17. Poté, co jste se dozvěděl/a, co bystander effect je, myslíte si, že máte vlatní zkušenost s tímto fenoménem?

Nápověda k otázce: *Pokud ano, nebo si to alespoň myslíte, popište, prosím, situaci. Pokud ne, uveďte NEMÁM.*

17. /17. Jaká byla vaše zkušenost? Pozitivní, či negativní? A proč?

Nápověda k otázce: *Pokud nemáte zkušenost, prosím, uveďte: NEMÁM ZKUŠENOST. Pokud jste uvedli, že máte, prosím, popište, zda zkušenost byla pozitivní, či negativní a proč.*

Děkuji Vám, že jste si udělil čas pro tento celkem náročný dotazník.

Pokud by vás tento fenomén zajímal více do hloubky, můžete mě se svými dotazy kontaktovat na emailové adrese:

neubap123@gmail.com

Ráda vám vše vysvětlím a poskytnu další materiály. :)

Příloha 2 – Souhlas s natáčením

SOUHLAS S POŘÍZENÍM A POUŽITÍM FOTOGRAFIÍ A AUDIO/VIDEO ZÁZNAMU MÉ

OSOBY

Já níže podepsaný/á:

Jméno: _____

Souhlasím s tím, aby studentka Petra Neubauerová a její pomocný tým (studentka 3. ročníku vychovatelství na PdF UPOL)

(dále jen autor)

Použil vytvořené fotografie nebo audio/video záznam mé osoby (dále jen materiál).

Dále souhlasím s užitím pořízených audio/video materiálů, ať už v podobě hmotné či digitalizované (nehmotné), a to zejména následujícím způsobem:

1. Autor je oprávněn užít fotografie a video materiál pro svou vlastní potřebu a pro účely prezentace své práce.
2. Dále je autor oprávněn poskytnout materiál třetí osobě, která je spjata s její bakalářskou prací, nebo pro účely schválení obsahu osobou pověřenou ústavem

V _____ dne _____

_____
podpis

Příloha 3- Odkaz na film

Zde uvádím odkaz na svůj krátký amatérský film. Film nechci uveřejňovat veřejně, protože toto použití nezahrnuje souhlas s natáčením, který mi herci podepsali. Dále také nechci video uvádět veřejně z důvodu plánovaného použití v budoucnu. Celý film je také vypálen na příloženém CD i celou bakalářskou prací.

<https://www.youtube.com/watch?v=37Ue5WbBOuc>

QR kód pro přímé otevření odkazu:

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Petra Neubauerová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Doc. PhDr. Tomáš Čech, PhD.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Syndrom předávání zodpovědnosti (efekt přihlížejícího) a povědomí o něm mezi mládeží na prahu dospělosti
Název v angličtině:	Bystander effect (genovese effect) and awareness of fit among the youth at the threshold of adulthood
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce se zabývá efektem přihlížejícího. Tento fenomén mluví o ovlivnění jedince davem. Čím větší je počet přihlížejících, tím menší je pravděpodobnost, že někdo pomůže. Teoretická část obsahuje základní pojmy spojeny s tímto fenoménem a pak fenomén samotný. Práce uvádí historický vývoj zkoumání tohoto jevu, výzkumy na toto téma a další.</p> <p>Práce se pak zabývá snahou zmapovat povědomí efektu přihlížejícího u mládeže na prahu dospělosti. Dále se zabývá mírou znalostí, které mohou pomoci v krizové situaci. Práce řeší otázku, jak dospívající vnímají důležitost tohoto tématu, jejich zkušenosti s tímto jevem a zda v nich taková zkušenost vyvolala pozitivní či negativní pocity.</p>

<p>Klíčová slova:</p>	<p>efekt přihlížejícího, sociální psychologie, mládež na prahu dospělosti, historický vývoj, výzkumy, předsudky, empatie, prosociální chování, altruismus, psychologie davu, socializace</p>
<p>Anotace v angličtině:</p>	<p>This bachelor thesis deals with bystander effect. This phenomenon speaks about the influence of the crowd on the individual. The higher the number of onlookers, the lesser the probability someone will help. The theoretical part contains the key concepts associated with this phenomenon and then the phenomenon itself. The thesis deals with the historical development of this phenomenon and its research.</p> <p>Next, this thesis study the awareness of this effect in the group of teenagers. Further investigates the level of the knowledge that could be helpful in a crisis. Thesis studies how adolescents perceive the importance of this phenomenon, their experiences and whether such an experience evoked positive or negatives feeling in them.</p>
<p>Klíčová slova v angličtině:</p>	<p>Bystander effect, social psychology, adolescents, historical development, researches, prejudices, empathy, social behaviour, altruism, psychology of the crowd, socialization</p>
<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Celý dotazník - Souhlas s natáčením - Odkaz na film

Rozsah práce:	84 + 8 stran příloh
Jazyk práce:	Český